

UNIVERZITA KARLOVA
3. LÉKAŘSKÁ FAKULTA

Ústav ošetrovatelství

Monika Loučková

**Předávání informací o práci zdravotnických klaunů v
nemocnici**

*Imparting information about the work of medical clowns in
hospital*

Bakalářská práce

Praha, květen 2018

Autor práce: Monika Loučková

Studijní program: Ošetřovatelství

Bakalářský studijní obor: Všeobecná sestra prezenční forma

Vedoucí práce: Mgr. Petra Sedlářová

Pracoviště vedoucího práce: **Ústav ošetřovatelství 3. LF UK**

Předpokládaný termín obhajoby:

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou práci vypracoval/a samostatně a použil/a výhradně uvedené citované prameny, literaturu a další odborné zdroje. Současně dávám svolení k tomu, aby má diplomová/ bakalářská práce byla používána ke studijním účelům.

Souhlasím s trvalým uložením elektronické verze mé práce v databázi systému meziuniverzitního projektu Theses.cz za účelem soustavné kontroly podobnosti kvalifikačních prací. Potvrzuji, že tištěná i elektronická verze v Studijním informačním systému UK je totožná.

V Praze dne 28. května 2018

Monika Loučková

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala především vedoucí mé bakalářské práce paní Mgr. Petře Sedlářové za její odborné vedení a trpělivost. Dále také panu Lukáši Houdkovi z organizace Zdravotní klaun, o.p.s. za jeho cenné rady, ochotu a vstřícnost.

ÚVOD	1
1. CÍLE.....	CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.
2. TEORETICKÁ ČÁST PRÁCE.....	2
2.1. Obecné informace o zdravotních klaunech.....	2
2.1.1. Profese zdravotní klaun	2
2.1.2. Gelototerapie	4
2.2. Organizace zdravotních klaunů v České republice.....	5
2.2.1. Historie zdravotních klaunů a založení organizace v České republice	5
2.2.2. Kdo jsou zdravotní klauni	Chyba! Záložka není definována.
2.2.3. Organizace Zdravotní klaun, o.p.s.....	6
2.2.3.1. Programy	6
2.2.4. Organizace Chance 4 Children (C4C)	10
2.2.4.1. Programy C4C.....	10
2.3. Mezinárodní evropské organizace zdravotních klaunů	11
2.3.1. RED NOSES Clowndoctors International	11
2.3.1.1. Historie	11
2.3.1.2. Partnerské organizace RED NOSES	12
2.3.1.3. Programy RED NOSES.....	14
2.3.2. Theodora Children's Charity	15
2.3.2.1. Historie	15
2.3.2.2. Organizace v jednotlivých zemích	16
2.3.2.3. Programy	17
2.3.3. Organizace Cliniclowns.....	18
2.3.3.1. Historie	18
2.3.3.2. Organizace v jednotlivých zemích	18
2.3.4. European federation of healthcare clown organizations	19
2.3.4.1. Cíle a činnost	19
2.3.4.2. Struktura a setkání v rámci federace	20
2.3.4.3. Značka kvality EFHCO.....	20
2.4. Organizace nemocničních klaunů Sairaalaklovnit ve Finsku.....	21
2.4.1. Vzdělávací činnost	21
2.4.2. Členství v evropské federaci EFHCO	22
3. PRAKTICKÁ ČÁST PRÁCE	24
3.1. Cíle bakalářské práce	24
3.2. Metodika průzkumu.....	24
3.2.1. Sběr dat	25
3.2.2. Vzorek dotazovaných	25
3.2.3. Rozhovor	26
3.3. Zpracování dat z rozhovorů.....	26
3.1. První výzkumná otázka: Jaké povědomí mají rodiče a pacienti o působení zdravotního klauna v nemocnici?	26
3.2. Druhá výzkumná otázka: Z jakých zdrojů se rodiče pacientů informace o zdravotních klaunech dovídají?	28
3.3. Třetí výzkumná otázka: Jaké informace a jaké informační zdroje jsou pro rodiče pacientů nejužitečnější?.....	34
ZÁVĚR.....	42
SOUHRN	43
SUMMARY	43
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	44
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ	49
SEZNAM PŘÍLOH	49
1. rozhovor	Chyba! Záložka není definována.
2. rozhovor.....	51

Fakultní nemocnice	53
Fakultní nemocnice	54
Oblastní nemocnice A, Dětské lůžkové oddělení.....	56
6. rozhovor.....	57
7. rozhovor.....	58
Oblastní nemocnice B a.s., Pediatrické oddělení.....	60
9. rozhovor.....	61
10. rozhovor.....	62

Úvod

Téma své bakalářské práce jsem si vybrala, protože mě zaujala práce zdravotních klaunů na dětských odděleních a jejich vliv na dětskou psychiku, stejně jako na psychiku dospělých pacientů či seniorů a v neposlední řadě také rodičů nebo personálu.

V práci bych ráda shrnula informace o evropských mezinárodních organizacích, které sdružují organizace poskytující klaunskou péči ve zdravotnických zařízeních. Dále zmíním národní organizace, jakou je i česká největší organizace Zdravotní klaun, o.p.s. a organizaci zdravotních klaunů ve Finsku. V práci uvádím charakteristiku, historický vývoj a programy, kterým se organizace věnují.

V této práci se věnuji informovanosti rodičů hospitalizovaných dětí, kterých se péče zdravotního klauna týká. Informace jsou získány z pražské fakultní nemocnice a dvou oblastních nemocnic, kam zdravotní klauni pravidelně dochází.

Informace jsou sbírány pomocí semistrukturovaných rozhovorů, ve kterých se dotazuji rodičů hospitalizovaných dětí na způsob a zdroje informování o poskytování péče zdravotních klaunů.

Výstupem mé práce jsou údaje, jakým způsobem chtějí být rodiče o práci zdravotních klaunů informováni a jaké informace jsou pro ně stěžejní. Tyto výsledky mohou sloužit k vytvoření informačního letáku či prezentace.

2. Teoretická část práce

2.1. Obecné informace o zdravotních klaunech

2.1.1. Profese zdravotní klaun

Zdravotní klaun se charakterizuje jako profesionálně vyškolený umělec, působící ve zdravotnických či sociálních zařízeních, který má klaunské nadání a širokou schopnost improvizace. Musí také zvládat psychicky vypjaté situace, ke kterým na odděleních mnohdy dochází. Jednou z jeho dalších vlastností je empatie. Klauni většinou ovládají hru na hudební nástroj, protože hudbu využívají při navázání komunikace s pacienty a je součástí jejich hry s nimi. (1,2)

Běžně se jedná o profesionální herce, kteří mají pozitivní vztah k dětem, ale stejně tak i k dospělým a starším lidem. Zdravotní klauni mají možnost neustálého vzdělávání na zahraničních i domácích kurzech či workshopech, aby se jejich kvalita péče o nemocné stále rozvíjela. Pro lepší poznání chodu na nemocničních odděleních pro ně organizují semináře i lékaři či jiní zdravotničtí pracovníci. (1)

Naopak v některých dalších zemích jako je Izrael nebo i Česká republika pořádají semináře organizace zdravotních klaunů pro lékaře, sestry, mediky, někdy i fyzioterapeuty a další nezdravotnické obory, na kterých předávají klauni své zkušenosti a postupy, jak ještě lépe a otevřeněji komunikovat se svými pacienty za pomoci humoru. Na seminářích si účastníci zkouší komunikaci při praktických cvičeních. (3,4)

Zdravotní klauni dochází převážně na dětská oddělení, kam přináší dětem i rodičům rozptýlení, humor, hry a hlavně alespoň chvilkové odpoutání od problémů a zapomenutí na strach a úzkost. Cílem klaunů je za pomoci humoru zlepšit pacientův psychický a duševní stav a tím ovlivnit jeho uzdravovací proces.

Podle zdravotního stavu dětí, se je snaží zdravotní klauni i aktivně zapojit do svých her, což působí pozitivně i na další děti v okolí, protože se dobrá nálada přenáší i na ně a rodiče či personál. (12)

Díky klaunům děti mohou vyjadřovat své emoce a pocity, a to klidně i agresí, vztekem či smutkem. Klauni dětem mohou dopřát pocit, že o něčem rozhodují. Kostým a červený nos dává dítěti prostor si hru bez výčitek užít, protože ví, že jde pouze o hru a nikomu neublíží. *Citace: „Například sedmiletý Louie vymyslel hru založenou na videohře Lara Croft, ve které určoval, zda jsou klauni mrtví či živí. Násilí v rámci této hry dovolilo Louiemu vyjádřit svůj*

hněv. Při jiné příležitosti zase nechal klauny, aby se „rozbíjeli“ o zed'. Opět jsou v jeho hře kombinovány prvky řízení a agrese. Protože byl Loui sám obětí své nemoci, potřeboval v podobné situaci vidět také někoho jiného.”⁽¹⁾

Dále také víme, že se děti pomocí her učí a poznávají, čehož klauni umějí dobře využít a lékaři tak spolu s nimi mohou dítěti názorně demonstrovat například diagnostický výkon. Hra je pro děti nejlepší způsob komunikace, a proto by bylo velmi užitečné, kdyby se tomuto způsobu komunikace naučili i lékaři a sestry, kteří tráví s malými pacienty v nemocnici nejvíce času. (7)

Radost a humor rozdávají klauni nejen na dětských odděleních, ale chodí navštěvovat také dospělé a geriatrické pacienty, kteří rozptýlení v nemocnici potřebují stejně jako děti. Klauni si dávají za cíl vytrhnout staré lidi na chvíli z jednotvárnosti života, který mnohdy vedou v zařízeních pro seniory. Zdravotní klauni se svými rolemi snaží komunikovat se seniory, kteří je lépe vnímají, pokud jsou klauni stylizovaní do dob jejich mládí. (1,13)

Práce klauna v nemocnicích spočívá v odreagování pacienta po případě i jeho rodičů a personálu od stresu, smutku a vážnosti situace, kterou si všichni zúčastnění prochází. Klaun tak činí za pomoci hry a humoru v improvizovaných scénkách, které přizpůsobí dané situaci, náladě a stavu pacienta. (1,5)

Péči, kterou zdravotní klauni poskytují, nabízí velké množství organizací po celém světě. Jednotlivé organizace se však od sebe liší a to nejen nabízenými programy, ale i úrovní poskytované péče. Některé z organizací jsou založené spíše na nadšení dobrovolníků rozveselit pacienty pomocí barevných kostýmů a doplňků, kdežto jiné se snaží o poskytnutí kvalitní péče a zakládají si na profesionálním zvládnutí klaunské profese, která je svébytnou odnoží herectví. (inspirováno názorem Lukáše Houdka, umělecké vedení organizace Zdravotní klaun, o.p.s.)

Představitelé zdravotních klaunů nepovažují klaunskou péči za terapii, snaží se o uvolnění atmosféry a rozveselení pacientů pomocí svého hereckého umění, které je pro ně prioritní. Svoji práci se snaží co nejvhodněji adaptovat do daného prostředí nemocnice s co možná největším účinkem pro pacienty. Léčivý účinek humoru a smíchu je tedy vedlejším efektem jejich práce, který by se dal vysvětlit právě tím, že zdravotní klauni nemocnici paradoxně nenavštěvují za terapeutickým účelem. (inspirováno názorem Lukáše Houdka, umělecké vedení organizace Zdravotní klaun, o.p.s.)

¹ČÍŽKOVÁ, Markéta. *Zdravotní klaun*. str. 44

2.1.2. Gelototerapie²

Citace: „Strach a psychický diskomfort, který je spjat s hospitalizací, je třeba eliminovat. Jednou z nejlepších cest bývá humor.“ (MELÍŠKOVÁ, Daniela. Smích v nemocnicích? Ano!, 2010, str. 51)

Hospitalizace je pro děti spjatá s množstvím nepříjemných faktorů jako mohou být: změna denních návyků, na které je dítě zvyklé z domova, omezení frekvence kontaktů s rodinnými členy a vrstevníky, zažívání diskomfortu při diagnostických a léčebných postupech a samotné nepohodlí způsobené nemocí. (5)

Děti tak zažívají pocity nejistoty, úzkosti a ztráty bezpečí z nového prostředí a neznámých lidí kolem sebe. To se u dětí může projevovat různě a záleží na množství dalších faktorů jako na vyzrálosti a věku dítěte, typu osobnosti, pohlaví, vztahu k rodičům či předchozí zkušenosti s hospitalizací aj. (6)

Zmírnit strach a pocit nejistoty pomáhá přítomnost rodičů, především matky a také navázání dobrého mezilidského vztahu mezi dítětem a lékařem či sestrou. Zde je dobrým pomocníkem právě hra a humor. (5)

Ve zdravotnických zařízeních prospívá smích zdravým dětem a stejně tak i nemocným. Humoru se využívá i ve velice vážných situacích jako je nevyléčitelné onemocnění dítěte. Je však nutné umět využít správné situace a znát vhodné techniky a dovednosti, které napomáhají ke zlepšení a uvolnění atmosféry v nemocnici. Smích dětem v nemocnici pomáhá, aby se snáze vypořádaly se stresem a nepříjemnými zážitky a aby si pobyt v nemocnici spojovaly i s pozitivními zkušenostmi. (6,7,8)

Léčba smíchem dostala i svůj odborný název - gelototerapie a v USA se jím zabývají psychologové i celé instituce. (9)

2.1.3. Psychoneuroimunologie

Další věda, známá jako psychoneuroimunologie, se zabývá vztahem psychického rozpoložení a imunity. Dokazuje, že dobrá nálada a vyrovnaný psychický vztah, má

² Odborný název pro terapii smíchem, tato myšlenka pochází od indického doktora Madana Kataria

pozitivní vliv na zdraví člověka a jeho zotavení. Smíchem se uvolňují svaly v obličeji, zlepšuje se funkce střev a má pozitivní vliv i na správnou funkci srdce a dýchání. Díky smíchu se do těla vyplavují hormony štěstí endorfiny. Účinky smíchu přetrvávají i po jeho ukončení a způsobí tak uvolnění napětí a zmírnění negativních emocí. Někdy může tyto žádoucí projevy smíchu vyvolat i samotné očekávání vtipné situace, jak uvádí Mahonyho výzkum z r. 2001. (2,9)

2.2. Organizace zdravotních klaunů v České republice

2.2.1. Historie zdravotních klaunů a založení organizace v České republice

Jednou z prvních osobností, která je spjata s počátky působení nemocničních klaunů, je lékař Patch Adams. Založil The Gesundheit Institute roku 1983. Ve svých workshopech se snažil svým žákům přiblížit klaunské umění, aby tak mohli alespoň částečně odlehčit vážnou a upjatou atmosféru v nemocnicích. (2,10)

Dalším, kdo se podílel na zapojení klaunů do chodu nemocnic byl pan Michael Christensen v Americe roku 1986, který byl v té době ředitelem organizace Big Apple Clown Cirkus, společnosti, která sdružovala profesionální klauny. První návštěvy klaunů u nemocných probíhaly v presbyteriánské nemocnici v New Yourku. (2,10)

Dále se tato myšlenka rozšířila po celém světě a vznikaly další klaunské organizace jako např. mezinárodní The Theodora Foundation, dále Cliniclowns, Rote Nasen Clowndoctors Österreich, která založila i mezinárodní Red Noses Clowndoctors International (Rakousko), nebo The Humour Foundation (Austrálie) a Dream Doctors (Izrael). (2)

V České republice rozšířil koncept „léčby humorem“ Američan Gary Edwards, který po první návštěvě nemocnice v roli klauna roku 1976 v Americe, pomáhá v rozvoji organizací, které se zaměřují na provozování klauniád v nemocnicích po celém světě. V České republice stál u založení občanské organizace Zdravotní klaun roku 2001. V organizaci působil jako umělecký a výkonný ředitel. Na zdravotních konferencích upozorňoval na výhody a nemalý přínos při léčbě humorem u pacientů v nemocnicích a zasloužil se tak o rozšíření a praktikování této myšlenky v rámci České republiky.

V současnosti pracuje jako předseda správní rady organizace Zdravotní klaun a konzultantem organizace mezinárodní organizace Red Noses International. (10,11)

2.2.2. Organizace Zdravotní klaun, o.p.s.

Jde o největší organizaci zdravotních klaunů v České republice a co se počtu klaunů, patří i k větším organizacím ve světovém měřítku. Je partnerskou organizací RED NOSES Clowndoctors International a členem EFHCO. (podrobněji v kapitolách 2.3.1. a 2.3.4.)

2.2.2.1. Programy

- Zdravotní klauniády pro děti

Klauniády pro děti je hlavním projektem organizace. V současné době klauni vykonají kolem 300 návštěv měsíčně. Každá klauniáda začíná konzultací se zdravotním personálem o stavu jednotlivých pacientů. Tento rozhovor je pro klauny stěžejním zdrojem informací o pacientovi, protože jedině tak mohou zjistit, jak se zdravotní stav pacientů vyvíjí, jaká jsou zdravotní omezení nebo jak se dnes dítě cítí a uzpůsobit tak svoji práci. Před příchodem na pokoj mladých pacientů ještě nechybí důkladná dezinfekce všech pomůcek a hraček, které používají při svých vystoupeních, a v neposlední řadě také rukou klaunů. V pokoji pacientů už klauni vytváří improvizací humorné situace hrané na míru každému pacientovi podle jeho věku, nálady a zdravotního stavu. Do hry často klauni zapojují i samotné pacienty či rodiče a personál. (13)

Přestože jsou děti nemocné, klauni na jejich nemoc „jakoby“ zapomínají a snaží se tak, aby na nemoc na chvíli zapomnělo i dítě a jeho okolí, které je jinak vystavováno neustálému zájmu o jeho zdravotní stav po celou dobu hospitalizace. Zdravotní klauni se na druhou stranu nesnaží, aby dítě unikalo do fantaskních světů, ale aby mu prostředí nemocnice přiblížili natolik, aby jej dítě mohlo vnímat z jiné perspektivy, než z jaké je klasicky vnímáno. (2)

Klauni na oddělení přichází většinou v pravidelnou odpolední dobu, kdy už jsou hotová všechna vyšetření a je po poledním klidu. Klauni nenavštěvují děti, které jsou krátce po náročných operacích či po zákrocích v anestezii a potřebují klid.

- NOS na operační sál!

Chirurgické výkony bývají pro malé pacienty i jejich rodiče značně stresující, tyto pocity jim může pomoci zvládnout speciálně vyškolený zdravotní klaun. Klaun musí správně odhadnout situaci a citlivě volit formy her a humoru, který použije. Úkolem klauna je doprovázet dítě a rodiče všemi procedurami, které výkonu předcházejí, jako je uložení na pokoj, premedikace či vyšetření. Pacienta, spolu s jeho rodiči, klaun doprovází celou cestu na sál a rodiče pak i do místnosti, kde mohou na dítě počkat.

Cílem tohoto programu je odreagovat všechny zúčastněné a odlehčit stresové situace, které vznikají před operačními zákroky.

Program byl spuštěn jako pilotní v roce 2013 a probíhá ve čtyřech nemocnicích: Praha - Motol, Hradec Králové, Plzeň, Ostrava - Poruba. Momentálně probíhá výzkum na zjištění vlivu programu Na operační sál. (13)

- Kutálka

Speciální program určený pro děti s kombinovaným postižením. Jedná se o představení, při kterém klauni kombinují hudbu s jednoduchým příběhem a využívají jen několik málo rekvizit, mezi které patří svazek klíčů různých tvarů a velikostí. Klauni komunikují s každým dítětem zazpíváním a zhudebněním jeho jména, což má za cíl zaujmout dítě a umožnit s ním efektivnější komunikaci.

V roce 2012 se hrál program poprvé a od té doby klauni rozdávají radost v mnoha dalších zařízeních, která se věnují dětem s kombinovaným postižením.

Nápad na tento program vznikl původně v Holandsku, kde se stal u hendikepovaných dětí velmi oblíbený. Nápad autoři programu poskytli organizaci RED NOSES International, jejímž členem je i česká organizace Zdravotní klaun a po rakouské organizaci Rote Nasen byla jako druhá, která tento program úspěšně zavedla. (13)

- Cirkus Paciento

Speciální program zaměřující se na dlouhodobě léčené děti v nemocnicích nebo léčebnách. Klauni za dětmi dochází po dobu jednoho týdne na návštěvy a učí děti jejich kouzelnickým a klaunským dovednostem jako je žonglování a další hry. Nejedná se však o klaunské návštěvy, jelikož klauni za dětmi chodí civilně oblečení a snaží se děti podpořit v naučení nových činností. Vše je pak zakončeno závěrečným vystoupením, kde děti předvedou svým rodičům, personálu a dalším dětem, jaké dovednosti se během tohoto týdne naučili.

Cílem tohoto projektu je vzbudit u malých pacientů zájem o učení se nových dovedností a poznávání nových věcí. Aktivita by měla u dětí vyvolat radost ze života a motivaci k uzdravení a navrácení se do běžného života, proto se také stala součástí komplexního léčebného procesu.

Projekt probíhá většinou v nemocnicích nebo léčebnách, ale také v opravdovém cirkusovém stanu venku v areálu nemocnice nebo léčebny. Na tomto programu se dlouhodobě podílí i další nezisková organizace Ledovec, která pořádá programy pro pacienty v psychiatrických léčebnách nebo na psychiatrických odděleních nemocnic. (13)

- Humor pro dříve narozené

Klauni navštěvují nejen děti na dětských odděleních, ale také seniory na geriatrických odděleních či v domovech pro seniory. A přestože myšlenka programu je stejná jako u dětí, pro seniory má svá specifika. Klauni mají tematičtější kostýmy, které mají starým lidem připomínat dobu jejich mládí a také jiná jména jako např. Hugo Čaas. Práce se starými lidmi je mnohdy mnohem náročnější než práce s dětmi, je to způsobeno mimo jiné i vzhledem k degenerativním mozkovým onemocněním. Klauni zjišťují, na co staří lidé reagují a přizpůsobují tomu svoji hru i charakter svých postav.

V těchto zařízeních se pořádají různé slavnosti nebo kavárny a klauni bývají součástí těchto akcí. Pro klauny je to v mnohém obohacující a jiná zkušenost. Od klientů, personálu ale i příbuzných se jim dostává pozitivní zpětná vazba. Cílem klaunů je, vrátit seniorům radost ze života, zavzpomínat si s nimi, zasmát se a přinést někdy i jedny z posledních chvil štěstí v životě starých lidí.

Geriatrická oddělení nejsou navštěvována ve všech městech ČR. Návštěvy zdravotních klaunů probíhají jen v Praze, Brně, Ostravě a v Hradci Králové, a to jednou týdně ve vybraných zařízeních. Klauniád pro seniory se neúčastní všichni klauni, jen ti, kteří jsou pro klaunování v geriatrických zařízeních speciálně vyškolení. (13)

- Přezůvky máme!

Tento program je důkazem, že se zdravotní klaun stal plnohodnotnou součástí léčebného procesu. Program je zaměřen na těžce až nevléčitelně nemocné děti, které jsou v paliativní péči. Klauni po konzultaci s ošetřujícím lékařem navštěvují malého pacienta u něj doma, kde s ním, jeho rodinou či kamarády stráví čas vyplněný hrami, zpěvem a improvizovanými vtipnými situacemi. Vše se ale odehrává s ohledem na pacientovo

zdraví. Úkolem zdravotních klaunů v tomto programu je podpořit malého pacienta i jeho rodinu v nelehké životní situaci a díky humoru jim dopřát alespoň krátké chvíle radosti. Tyto klauniády provádějí speciálně vyškolené klaunské dvojice.

Informace o těchto pacientech získává organizace kromě nemocnic a dalších spolupracujících organizací také od mobilního hospice Ondrášek o.p.s.³, který stejně tak informuje rodiny takto nemocných dětí o možnosti návštěv zdravotních klaunů. (13)

- Koš plný humoru

Humor na oddělení klauni nepřinášejí pouze dětem a seniorům, ale dochází také za dospělými pacienty. Cílem je dodat pacientům lepší náladu a tím i motivaci na vyléčení. Jak je zřejmé z názvu, klauni přicházejí na oddělení s košíky, ve kterých mají pro pacienty dárky v podobě humorných knížek či nahrávek od českých i zahraničních autorů, sudoku, křížovky a lék Humorin. Koše rozdávají samotní klauni těžce nemocným pacientům a další koše nechávají na oddělení i pro nově přichozí pacienty, kterým je předá personál. (13)

- Jiný svět

Klauni nerozveselují jen pacienty v nemocnicích, ale pomáhají také lidem v nelehkých životních situacích, které nemusí znamenat jen nemoc. Klauni v roce 2016 - 2017 navštěvovali uprchlické tábory v Česku, kde hráli dětem, které zde pobývaly. Šlo převážně o zařízení v Kostelci nad Orlicí, které ubytovávalo žadatele, kteří prošli všemi vstupními procedurami. Klauni zjistili, že přes veškeré bariéry, které by se mohly zdát jako problém, jsou si všechny děti podobné a oni je dokáží svými hrami rozesmát i přes jazykovou či kulturní bariéru.

V roce 2017 proběhlo 24 návštěv v těchto zařízeních. Projekt je spolufinancován Správou uprchlických zařízení Ministerstva vnitra ČR. (13)

- Vzdělávací semináře

Organizace pořádá i vzdělávací semináře pro lékaře, zdravotní sestry a mediky. Kurzy jsou akreditovány Českou asociací sester. Hlavním cílem seminářů je nabídnout možnost praktických tréninků pro ošetřující personál, který přichází do kontaktu s pacienty nejčastěji

³ hospic pro nevyléčitelně nemocné děti i dospělé sídlící v Ostravě

a díky těmto zkušenostem si mohou získat lépe pacientovu důvěru a naučit se s ním lépe komunikovat, což může být výhodou při léčbě či některých léčebných nebo diagnostických výkonech. Klauni zde předávají své poznatky a zkušenosti vycházející z práce s malými i dospělými pacienty.

V letošním a minulém roce se vzdělávací činnost organizace rozšířila i o spolupráci se 3. lékařskou fakultou Univerzity Karlovy. Zástupci zdravotních klaunů přednášejí na seminářích medikům a studentům oboru Všeobecná sestra v rámci povinně volitelného předmětu s názvem Radost a hra jako nástroj účinné komunikace s dětmi. Cílem předmětu je naučit posluchače otevřené, hravé a veselé komunikaci s dětmi a jejich rodiči, ale také se svými kolegy. Studenti by po absolvování kurzu měli být schopni prakticky komunikovat pomocí hry a humoru a najít si také lépe cestu k rodičům v takových vypjatých situacích jako je nemoc jejich dítěte. (4,13)

2.2.3. Organizace Chance 4 Children (C4C)

Jedná se o nevládní humanitární organizaci, která působí v České Republice a na Slovensku. Organizace byla založena v roce 1997 Manfredem Frankem pod názvem East European Missions. Později pak byla přejmenována na Chance 4 Children. Organizace se snaží podporovat a pomáhat převážně společensky znevýhodněným dětem žijícím v ústavních a jiných dětských zařízeních. Samotný program Dr. Klaun byl založen v roce 1999, tento program se věnuje dětem hospitalizovaným v nemocnicích převážně na onkologických odděleních. (14,15)

2.2.3.1. Programy C4C

- Organizace poskytuje kromě programu Dr. Klaun i další programy jako: Odrazový můstek k životu (Springboard to life), Šance pro práci (Chance 4 Job) a Robin Hood. (16, 17)

Jde hlavně o programy, které se zabývají především zajišťováním materiálních věcí do dětských domovů, doučováním a zlepšováním vzdělání dětí v dětských domovech a pomoci jim při osamostatňování v běžném životě.

- Dr. Klaun - program byl založen v roce 1999 a byl první v České republice, který se věnoval rozveselování dětí na onkologických odděleních v nemocnici. Program vychází

z výzkumu Dr. Huntera Adamse (výše zmíněný Patch Adams v kapitole 2.2.1.) ve Spojených státech amerických. (19)

2.3. Mezinárodní evropské organizace zdravotních klaunů

Mezinárodní organizace sdružují organizace zdravotních klaunů na úrovni evropské i mimoevropské. Významem sdružování organizací je předávání a sdílení zkušeností mezi organizacemi jednotlivých zemí, aby docházelo k vzájemnému zdokonalování práce v týmech zdravotních klaunů.

2.3.1. RED NOSES Clowndoctors International

Jedná se o mezinárodní organizaci, která sdružuje partnerské klaunské organizace založené v Německu, Rakousku, Maďarsku, České republice, Slovinsku, Slovensku, Polsku, Litvě, Chorvatsku a Palestině. Všechny tyto organizace jsou právně nezávislé a jsou vázány smlouvou o partnerství. (20)

2.3.1.1. Historie

V roce 1994 byla v Rakousku založena jedna z prvních klaunských organizací v Evropě s názvem ROTE NASEN Clowndoctors Österreich. Zakladatelkami byly Monica Cullen (výkonná ředitelka) a Gior Seeliger (umělecký ředitel). Organizace se stala během několika let jednou z nejpokrokovějších, která pomáhala rozvíjet partnerské organizace i v jiných zemích a kladla důraz na kvalitu poskytované péče.

V roce 1996 byla v Maďarsku založená první partnerská organizace Piros Orr.

V březnu roku 2003 vznikla nezisková organizace RED NOSES Clowndoctors International, aby mohla podpořit rozvoj programů i v dalších zemích, které potřebovaly pomoci. (21)

Hlavní úkoly, které si organizace stanovila jsou:

- Založení a koučování organizací RED NOSES v jiných zemích - partnerské organizace musí splňovat určité standardy kvality tím, že dodržují organizační a umělecké pokyny RNI⁴

- Vytvoření kompetenčního centra - hlavní téma je souvislost mezi smíchem a zdravím, dále sdílení s partnerskými organizacemi know-how a poradenství ve všech oblastech klaunské péče v nemocnicích

- Informační programy - zahrnují aplikování humoru při hospitalizaci v nemocnici stejně jako v jiných životních situacích

- Mezinárodní škola humoru (ISH) - založená pod záštitou RNI, pořádá kurzy, semináře a workshopy nejen pro zdravotní klauny, ale i jiné umělce. (21,22)

2.3.1.2. Partnerské organizace RED NOSES

- Rakousko: ROTE NASEN Clowndoctors

V Rakousku organizace RED NOSES v roce 1994 vznikla. Od té doby organizace rozvinula několik dalších programů, které se věnují nejen dětem, ale i geriatrickým pacientům a dětem s mentálním či fyzickým postižením. Klauni spolupracují s lékaři při diagnostických či terapeutických procedurách a navštěvují i děti v uprchlických táborech.

- Chorvatsko: CRVENI NOSOSVI CLAUNOVIDOKTORI

Zakladatelem organizace je herec a profesionální klaun Zoran Vukic, který v roce 2010 za pomoci RNI stál u založení organizace. Kromě hlavního města Záhřebu se projekt rozšířil i do dalších velkých měst Rijeka a Osijek. Mezi probíhající programy patří: Program pro děti, Geriatrický program, Outreach program a program Emergency smile.

- Česká republika: Zdravotní klaun, o.p.s.

Podrobněji popsáno v kapitole 2.2.1.

- Německo: ROTE NASEN eV

Původně byla společnost CLiK eV jako jedna z prvních klaunských organizací v Evropě, která začala s projektem pro geriatrické pacienty. Kvůli strukturální krizi v roce 2003 se organizace stala členem RED NOSES. Organizace provozuje semináře nazývané

⁴ RNI - RED NOSES Clowndoctors International

HIP⁵ pro nastávající sestry jako součást studijního plánu. Kvůli zvyšujícím se počtům uprchlíků v Německu zde byly vytvořeny speciální programy jako je program Emergency smile. Další programy jsou pro děti i seniory a navíc rehabilitační program.

- Maďarsko: PIROS ORR Bohócdoktorok Alapítvány

Jde o první klaunskou organizaci, která byla založená ve východní Evropě roku 1996, v roce 2003 se stala také partnerskou organizací RED NOSES. Organizace působí ve městech Budapešť, Pécsi, Miskolc a Győr. Realizované programy zde jsou dětské, geriatrické, Outreach program, Cirkus Patientus a Caravan Orchestra (Kutálka).

- Litva: RAUDONOS NOSYS Gydytojai klounai

Regionální organizace, která pracovala s dobrovolníky, kontaktovala v roce 2012 RNI, protože zjistila, že potřebuje profesionální vedení a o rok později se stala partnerskou organizací RED NOSES. Probíhající programy v Litvě jsou: Dětský program, Outreach program, Cirkus Patientus a Emergency smile.

- Polsko: CZERWONE NOSKI Klown w szpitalu

Organizace se k RNI připojila v roce 2012, poté co v Polsku chyběl kvalitní projekt nemocničních klaunů. Nyní projekt funguje ve čtyřech velkých polských městech: Varšavě, Krakově, Vratislavi a Poznani. Zvláštní projekty jsou pak praktikovány v dětském koma centru-Klinika BUDZIK ve Varšavě, kde se klauni dlouhodobě věnují dětem v komatu po traumatech lebky. Fungují zde programy pro děti, Outreach program a Circus Patientus.

- Slovensko: ČERVENÝ NOS Clowndoctors

V nemocnicích na Slovensku dříve neexistoval žádný terapeutický klaunský program, dokud Gary Edwards v roce 2003 nevybral tým čtyř zdravotních klaunů, které proškolil k této práci. O rok později byla organizace založena a stala se členem RED NOSES. Nyní zdravotní klauni navštěvují každou nemocnici s dětským oddělením v zemi. Mezi speciální programy patří stejně jako ČR Koš plný humoru, NOS! Na operační sál! a Přezůvky máme! Z dalších programů to pak jsou programy pro děti a seniory, rehabilitační program, Outreach program, Circus Patientus, Caravan Orchestra a Emergency smile.

- Slovinsko: RDEČI NOSKI Clowndoctors

Po žádosti Evy Škofic-Maurer vznikla pod vedením RNI tato organizace v roce 2004. Návštěvy zdravotních klaunů začaly probíhat v největší dětské nemocnici v Ljublani. Mezi

⁵ HIP - Humor in der Pfllege (Humor in Healthcare)

speciální programy patří Clowns on call (Klauni na zavolanou). Další realizované programy jsou pro děti a seniory, Outreach program a Caravan Orchestra.

- Palestina: RED NOSES Clowndoctors International-Palestina

V roce 2012 vzniká tato společnost jako dceřiná umělecká organizace RNI. Poskytované programy jsou dětské a geriatrické, Rehabilitační program, Outreach program a Naléhavý smích.

Další mezinárodní projekty probíhají v Jordánsku na Ukrajině a Řecku, kde RNI spolupracuje i s organizacemi Červený kříž, Červený půlměsíc či UNICEF. Program, který v těchto zemích probíhá je hlavně Emergency smile. (23)

2.3.1.3. Programy RED NOSES

Jedná se o programy, které RNI podporují a rozvíjí u svých partnerských organizací.

- Programy pro děti a geriatrické pacienty (24)

Tyto programy jsou velmi podobné těm, které poskytuje organizace Zdravotní klaun v ČR, o.p.s., proto více o těchto programech v kapitole Organizace zdravotní klaun, o.p.s.

- Rehabilitační program

Speciálně vyškolení klauni se zapojují do rehabilitačních cvičení pacientů, kteří utrpěli vážná zranění při nehodách či úrazech a často si prochází těžkými momenty, kdy se kvůli poranění mozku či míchy musí učit zcela novému způsobu života. Klauni jim pomocí humoru dodávají motivaci nevzdat se a vytrvat v tomto úsilí. (25)

- Outreach program

V tomto programu klauni navštěvují lidi v jejich domácím prostředí. Dochází i do zařízení, kde jinak pravidelně neklaunují. Navštěvují sociální zařízení, domovy pro seniory, azylové domy pro matky s dětmi či domy pro uprchlíky. (26)

- Circus Patientus

Během tohoto programu klauni secvičují s dlouhodobě léčenými dětmi představení, při kterých se děti naučí krátká kouzelnická představení či menší klaunskou show. Vše pak po pěti dnech představí obecnostem, které se skládá nejčastěji z rodin dětí a personálu nemocnice. V roce 2011 byl program rozšířen i do geriatrických zařízení, kde se senioři rovněž učí jednoduchým kouzelnickým trikům a dovednostem. Program se nazývá Varieté a respektuje všechna specifika geriatrických zařízení a jejich klientů. (27)

- Caravan Orchestra

Představení, které je speciálně určené pro duševně a fyzicky postižené děti. Trojice klaunů s dětmi komunikuje pomocí zvuků, hudby či barevných rekvizit. Klauni se zaměřují hlavně na emoční rozpoložení dětí. Program byl poprvé představený v roce 2012 v Rakousku. Postupně se RNI program snaží zavést do všech partnerských organizací. (28)

- Intenzivní úsměv

Program má za účel odlehčit a usnadnit nepříjemnou situaci spojenou s přípravou na operaci či při samotném zákroku a pomoci odbourat nepříjemné emoce pacientovi, jeho rodině a také lékařskému týmu, který diagnostický či léčebný zákrok provádí. Klauni s lékaři před výkonem komunikují a dostávají informace o průběhu zákroku, aby mohli vhodně reagovat. Program funguje v Rakousku, České republice a na Slovensku. (29)

- Emergency smile

Jedná se o program, který se věnuje lidem postižených válkou či přírodními katastrofami nebo také syrským uprchlíkům v Jordánsku a uprchlíkům v Německu a Rakousku. RNI na tomto programu spolupracuje s mezinárodními humanitárními organizacemi. (30)

2.3.2. Theodora Children's Charity

Klaunská organizace, která má své partnerské organizace v sedmi zemích Evropy a Asie. V Evropě se organizace nachází ve: Velké Británii, Švýcarsku, Francii, Španělsku, Itálii. V Asii pak v Turecku a Hong-Kongu.

Organizace se specializuje na návštěvy u dětských pacientů v nemocnicích, hospicích a centrech speciální péče. Ke kontaktu s dětmi využívají tak zvaní „Giggle Doctors” hudební nástroje, kouzelnické triky a vyprávění příběhů. (31)

2.3.2.1. Historie

První návštěva nemocničních klaunů proběhla v roce 1994 v nemocnici Great Ormond Street Hospital. Organizace byla založena dvěma bratry Janem a Andrém Poulie ve Švýcarsku v dubnu roku 1993 na památku jejich matky Theodory Poulie. Organizaci začali vést i díky pomoci dvou klaunských lékařů na dětském oddělení fakultní nemocnice v Lausanne a za podpory doktora Daniela Becka, který byl vedoucí na onkologickém

oddělení. Theodora Poulie svého syna, když byl v nemocnici dlouhodobě hospitalizován, chodila pravidelně navštěvovat a vyprávět mu veselé příběhy. Takto inspirovala své dva syny, aby i oni chodili do nemocnic navštěvovat nemocné děti a přinášeli jim radost.

V roce 2015 se jméno organizace mění z Theodora Children's Trust na Theodora Children's Charity.

V roce 2002 je program rozšířen o návštěvy v dětských speciálních centrech, kam klauni dochází rozesmát handicapované děti.

V roce 2014 organizace rozšiřuje svoje působení o program v hospicových zařízeních. (32)

2.3.2.2. Organizace v jednotlivých zemích

- Velká Británie

Zde navštěvují klauni dohromady 26 zdravotních a sociálních zařízení. Přesněji její zdravotní klauni dochází do tří hospicových zařízení, 21 nemocnic a dvou center se speciální péčí. Hlavním úkolem zdravotních klaunů, je děti odpoutat od strachu a rozveselit ve všech typech zařízení. Ve speciálním typu zařízení jsou pak speciálně vyškolení klauni, kteří se zaměřují hlavně na rozpoložení dětí a formu jejich komunikace například pomocí zrcadlení. (33)

- Švýcarsko

Zde zdravotní klauni navštěvují děti v 64 dětských zařízeních, konkrétně v 35 nemocnicích a 29 institucích pro duševně i jinak postižené děti. Probíhající programy zde jsou: Operationsbegleitung (Doprovod na operace), Die Traumdoktoren (Doktoři snů), Herr und Frau Traum (Pan a Paní Snílkovi), Kleines Orchester der Sinne (Malý orchestr smyslů) a Die kleinen Champs (Mladí šampioni). (34)

- Francie

Ve Francii organizace navštěvuje 10 zařízení z toho šest nemocnic a čtyři centra se speciální péčí. Programy, které jsou zde realizovány jsou: Pan a Paní Snílkovi, Doktoři snů, Doprovod na operaci. (35)

- Itálie

Klauni v Itálii působí v 17 různých nemocnicích a dochází zde na návštěvy oddělení, doprovází děti na operace a chodí i na oddělení porodnictví a neonatální patologie. (36)

- Španělsko

Fungující programy v zemi jsou: Doprovod na sál, Pan a Paní Snílkovi a program návštěv dětí na odděleních. Klauni ve Španělsku navštěvují celkem 21 nemocnic. (37)

- Turecko

Zde organizace posílá své zdravotní klauny do osmi nemocnic v Istanbulu a jedné nemocnice v Ankaře. Probíhající programy v nemocnicích jsou Pan a Paní Snílkovi a program Mladí šampioni, který se zabývá problematikou obezity u dětí. (38)

- Hong-Kong

Zdravotní klauni v současné době navštěvují šest nemocnic v Hong-Kongu. Aktivita organizace zde začala v červenci 1996. (39)

2.3.2.3. Programy

- Doprovod na sál - program, který vznikl v roce 2015, kdy speciálně vyškolení klauni doprovází děti na terapeutické či diagnostické výkony a cílem programu je zmírnit napětí a stres nejen samotného dítěte, ale i jeho rodičů a ošetřujícího personálu a lékařů

- Doktoři snů - program, který se snaží o to, aby děti alespoň na chvíli pomocí fantazie mohly opustit prostředí nemocnice a nemoci a přenést se pomocí příběhu a her do vysněného světa humoru a veselí.

- Pan a Paní Snílkovi - program, který byl založený pro duševně či jinak handicapované děti a vznikl v roce 1998, klauni zde pracují s dětmi na základě předpokladu, že tyto děti vnímají pouze jinak danou skutečnost, jinak na tuto skutečnost reagují. Tyto děti žijí, vyvíjí se a rostou ve svém vlastním světě a klauni se jim snaží díky tomuto programu přiblížit a rozvíjet tak jejich smysly, program byl vyvinutý ve spolupráci se specializovanými agenturami, zejména v oblasti autismu.

- Malý orchestr smyslů - v roce 2012 vznikl program rovněž určený pro postižené děti, který využívá hudební a interaktivní vjemy pro aktivaci smyslů.

- Malí šampioni - program vytvořený pro děti trpící nadváhou, klauni zde děti motivují v přípravě zdravého jídla a vytváření si zdravých stravovacích návyků. (40,41,42,43,44)

2.3.3. Organizace Cliniclowns

Organizace zdravotních klaunů, která nyní působí ve čtyřech zemích Evropy.

2.3.3.1. Historie

Nápad s propojením smíchu a humoru během hospitalizace v nemocnici přinesla do Evropy princezna Stéphanie zu Windisch-Graetz z Ameriky. V roce 1991, pod záštitou starosty Dr. Helmuta Zilka, byla založena organizace Cliniclowns Austria jako první v Evropě, která do nemocnic posílala zdravotní klauny. Dále pomáhala tato organizace se založením Cliniclowns organizací v Belgii, Holandsku a Moskvě. (45)

2.3.3.2. Organizace v jednotlivých zemích

- Rakousko

Zdravotní klauni zde navštěvují těžce nemocné děti i dospělé v nemocnicích, ale také geriatrické pacienty v centrech pro seniory. (46)

- Nizozemsko

Zakladatelem nizozemské organizace byl profesor Dr. Tom Voûte, který spustil pilotní program zdravotních klaunů v nemocnici Emma v Amsterdamu. Organizace Cliniclowns pak vznikla 17. 11. 1992. První návštěvy klaunů za nemocnými dětmi se uskutečnily následující rok.

Klauni navštěvují nemocné i handicapované děti a nově od roku 2018 i lidi s demencí. Fungují zde programy, kde navštěvují klauni děti přímo u nich doma, nebo se s nimi děti mohou setkat v rámci různých akcí ve školách či také on-line. (45)

- Belgie

Zde organizace vznikla v roce 1993 díky panu Swa Vatters, který byl do té doby předsedou VZW Cliniclowns Belgium a byl inspirován programem ze zahraničí.

V Belgii navštěvují klauni nemocné děti na odděleních, ale mají zde i programy pro tělesně či duševně postižené děti. Další programem, který v Belgii probíhá jsou Skype klauniády, protože je snaha omezit pobyt dětí v nemocnici jen na nezbytně nutnou dobu, což ovšem vede k tomu, že děti tráví dlouhou dobu rekonvalescence doma, ale bez socializace s vrstevníky, proto jsou internetové klauniády velmi oblíbené.

Dalším programem jsou návštěvy u nevyléčitelně nemocných dětí doma, protože ty bývají už příliš slabé, než aby zvládly klauniádu on-line.

Poslední program, který belgičtí klauni provozují jsou návštěvy ve Ville Rozerood, která slouží jako hotel pro rodiny s těžce nemocnými či postiženými dětmi a nabízí zde veškerý servis včetně zdravotní péče. Je to místo, kde si může rodina odpočinout a dostane se jim speciální a odborné pomoci a trochu humoru právě díky nemocničním klaunům.(47)

2.3.4. European federation of healthcare clown organizations

Federace založená 3. března 2011 osmi organizacemi nemocničních klaunů. Cílem federace je společné sdílení informací a posun spolupráce na evropskou úroveň. Pro přijetí musí organizace splňovat určitou kvalitu poskytované péče, ale kromě toho také kritéria v administrativní činnosti a spolupráce s nemocnicemi. Nyní má federace 15 členů včetně České republiky. Sídlo federace se nachází v Bruselu.

Federace vytvořila první seznam klaunských organizací působících ve světě. Celkové číslo je zatím 176.⁶(48)

2.3.4.1. Cíle a činnost

Cílem federace je vyvinout společné standardy, které budou založeny na ověřené praxi a které se týkají oblasti klaunské péče ve zdravotnictví. Snahy budou založeny na organizování konferencí a workshopů na různá témata, která budou podporovat rozvoj a zkoumání práce nemocničních klaunů. Na základě získaných finančních zdrojů pak může federace podporovat výzkum a společné aktivity, které mohou pomoci všem členům federace. V další řadě si federace klade za cíl zvýšit povědomí o této federaci a jejích cílech. Další cíle federace jsou:

- získat uznání profese zdravotních klaunů nejen v oblasti zdravotní péče, ale i obecně po celé Evropě a to i pro členské organizace
- nabídnout členským organizacím pomoc při administrativních a právních věcech, stejně jako ve věci dokumentace

⁶ seznam klaunských organizací - <http://www.efhco.eu/search-organizations>

- podporovat sdílenou politiku mezi členy federace
- podporovat ověřené postupy tak, jak jsou uvedeny v chartě EFCHCO, pro udržení známky kvality péče
- podporovat a rozvíjet práci federace, její přesvědčení a její existenci
- sbírat a rozšiřovat data z výzkumů na práci klaunských organizací
- podporovat identifikaci a seznam organizací zdravotních klaunů působících ve zdravotní péči v Evropě (49,50)

2.3.4.2. Struktura a setkání v rámci federace

Představenstvo federace se skládá ze šesti členů z nichž byli vybráni čtyři vedoucí úředníci na pozice předsedy, místopředsedy, finančního poradce a sekretáře. Dále pak dva členové rady a koordinátor. Celá federace se skládá ze zakládajících členů, řádných členů a čestného člena Michaela Christensena.

Rada se schází alespoň dvakrát ročně s pravidelným setkáním valné hromady každý rok. Ve federaci jsou dále určeny dvě skupiny, které se věnují konkrétním tématům souvisejících s klaunskou zdravotní péčí. Jedná se o uměleckou pracovní skupinu a pracovní skupinu vedení. Pro práci využívají členové skupin extranet EFHCO, který funguje ke sdílení nápadů a zkušeností.

Další výroční schůze se většinou konají jednou za rok a členové i nečlenové jsou zde žádáni, aby se podíleli na sdílení a výměně témat ohledně benefičních akcí.(51,52)

2.3.4.3. Znamka kvality EFHCO

Cílem známky kvality EFHCO má být zajištění poskytování kvalitní klaunské zdravotní péče, při dodržování standardů, které jsou ustanoveny ve výstupech federace. Dodržování těchto standardů je podrobováno každoročním kontrolám. Federace se zaměřuje na (53):

- Sledování kvality
- Výchozí výzkum
- Kontrolování
- Prodloužení značky kvality EFHCO

Obr. č.1: Štítek známky kvality EFHCO

Obrázek z <http://www.efhco.eu/quality-label>, dne 20.8.2018

2.4. Organizace nemocničních klaunů Sairaalaklovnit ve Finsku

Jedná se o jedinou zdravotně klaunskou organizaci působící ve Finsku. Organizace působí ve všech univerzitních nemocnicích ve Finsku: Helsinky, Turku, Tampere, Oulu, Jorvi. Svou činnost se snaží rozšiřovat i do dalších centrálních nemocnic, zatím se jim podařila navázat spolupráce s dalšími třemi centrálními nemocnicemi. Nyní klauni pracují většinou dvanáct hodin týdně a dochází na pravidelné návštěvy do nemocnic v předem dohodnutých termínech. Například v helsinské univerzitní nemocnici je děti mohou vidat v úterý, ve středu a ve čtvrtek. V ostatních nemocnicích jsou návštěvy většinou dvakrát do týdne.

Program finských klaunů se specializuje hlavně na péči o dětské pacienty a jejich doprovázení na diagnostické a malé léčebné výkony, včetně doprovodů na sály. Návštěvy seniorů organizace zatím v programu nemá, ale někteří z klaunů se dobrovolně věnují i této činnosti ve svém volném čase.

Stejně jako v České republice jsou i finští zdravotní klauni pečlivě proškolení na práci s malými pacienty pomocí her, hudby a improvizace. (54)

2.4.1. Vzdělávací činnost

Organizace pořádá také výukové semináře, na které se mohou přihlásit jak začínající klauni, tak nadšenci, kteří se chtějí o práci zdravotních klaunů dozvědět více.

Jeden z nich je na příklad Klaunský základní kurz v Helsinkách. Kurz si klade za cíl seznámit zúčastněné s původem a významem klaunů, ale hlavně poznat a naučit se pracovat se svým vlastním projevem a možnostmi. Kurzy by měly pomoci odbourat strach z komunikace a podpořit u každého jedince jeho tvůrčí svobodu. Kurz vyučuje Dan Söderholm, který studoval v École Internationale de Théâtre Jacques Lecoq v Paříži⁷. V současné době se také věnuje klauniádám pro seniory.(55)

Další vzdělávací semináře organizace poskytuje i studentům medicíny v Helsinkách, pro studenty programu všeobecná sestra žádné kurzy ani přednášky neprobíhají, přestože si je organizace vědoma jejich nemalého významu při péči o dětské pacienty. Vzdělávací semináře pro zdravotnický personál jsou organizací praktikovány, ale zatím pouze v případě zájmu nemocnic.

Jak uvádí Kari Jagt, umělecký ředitel organizace: *„Zatím záleží vždy na vůli zaměstnavatele, tedy nemocnic, jestli chtějí tuto možnost vzdělání svým zaměstnancům poskytnout. Organizace tyto možnosti samozřejmě aktivně nabízí.“* (příloha str. 73)

Brzy by měly začít probíhat výzkumy, které budou zkoumat přínos doprovázení dětí klaunem na malé léčebné či diagnostické výkony či operace. Na výzkumu organizace v této době nemůže spolupracovat s univerzitami. Celá činnost týkající se výzkumu a studií je poměrně administrativně náročná, proto ještě žádné studie na tato témata nebyla dosud ve Finsku uskutečněna. První, ale bude probíhat přes léto a její výsledky by měly být známe během září. (příloha str. 73)

2.4.2. Členství v evropské federaci EFHCO

Finská organizace se stala v Kodani u příležitosti výročního zasedání v roce 2017 členem evropské federace EFHCO.

Přijetí organizace Sairaalaktoivnit mezi členy EFHCO znamená pro organizaci získání známky kvality a také spolupráci a sdílení know-how s dalšími evropskými organizacemi. Organizace to vše může využít při svém dalším rozvoji a zdokonalování spolupráce s nemocnicemi či rozvoji dalších programů. (56)

⁷ Škola, která se soustředí na vytvoření moderního divadelního umění, které je založeno hlavně na dynamice pohybu a schopnosti improvizace. Škola se nezaměřuje pouze na výuku komiků, ale také na další divadelní profese jako režie, scénografie a herectví.

Citace: „Členství v EFHCO je pro organizaci velkým úspěchem a krokem k organizovanější činnosti.” říká umělecký ředitel organizace Kari Jagt. (příloha str. 73)

3. Praktická část práce

Pro svou praktickou část jsem zvolila formu kvalitativního výzkumu, který jsem dělala pomocí polostrukturovaných rozhovorů s rodiči dětí, které jsou hospitalizované na standartních dětských lůžkových odděleních.

3.1. Cíle bakalářské práce

Jako cíl své bakalářské práce jsem si určila zjistit, jaké mají pacienti a jejich rodiče informace o práci zdravotního klauna. Na základě zjištěných informací pak doporučit nejefektivnější zdroje a způsob informování. K dosažení cíle by mi měly posloužit předem zvolené výzkumné otázky.

Hlavní výzkumné otázky, na které bych chtěla odpovědět:

- Jaké povědomí mají rodiče pacientů o působení zdravotních klaunů v nemocnici
- Z jakých zdrojů se rodiče pacientů o působení zdravotních klaunů v nemocnici dozvědí
- Jaké informace jsou pro rodiče pacientů o práci zdravotního klauna nejdůležitější

3.2. Metodika průzkumu

Šetření jsem prováděla ve třech různých nemocnicích, a to ve fakultní nemocnici, oblastní nemocnici A a oblastní nemocnici B.

Ve fakultní nemocnici jsem navštívila dvě pediatrická oddělení chirurgického typu. Na jednom oddělení jsem provedla celkem dva rozhovory a na druhém oddělení jeden.

V oblastní nemocnici B se mi podařilo udělat s rodiči tři rozhovory, a to na pediatrickém oddělení.

V oblastní nemocnici A jsem získala taktéž tři rozhovory s maminkami na pediatrickém oddělení.

K výzkumu jsem si zvolila formu semistrukturovaného rozhovoru, kdy měly otázky směřovat k určení informovanosti rodičů o práci zdravotních klaunů v nemocnici. Rozhovor se skládá z šesti otázek (viz kapitola 3.2.3.), které se mohou různě modifikovat, podle

odpovědí rodičů. Příležitostně mohou být některé otázky zcela vynechány. Základní otázky jsou položeny otevřenou formou a dále ještě rozvíjeny doplňujícími otázkami.

Rozhovory byly zcela anonymní a dobrovolné. Dotazovaným bylo před samotným rozhovorem sděleno téma zkoumání a možnost odmítnout podílení se na průzkumu.

3.2.1. Sběr dat

V červnu od 18. - 27. zajišťování potřebných povolení k provedení rozhovorů v nemocnicích a příprava struktury rozhovorů.

Od 28. června - 6. července uskutečnění rozhovorů na pediatrických odděleních

Od 7. - 13. července přepis a zpracování nahraných rozhovorů z diktafonu do počítače v programu Microsoft Word Office

Od 14. července zapisování výsledných dat do praktické části bakalářské práce

3.2.2. Vzorek dotazovaných

Rozhovory byly vedeny s rodiči hospitalizovaných dětí ve vybraných nemocnicích. Převážná většina dotazovaných rodičů byly maminky dětí. Jedinou výjimkou byl rozhovor s otcem dítěte ve fakultní nemocnici. Rodiče s dětmi byly na pediatrických odděleních hospitalizováni rozdílně dlouhou dobu. Někteří z nich měli předchozí zkušenosti s návštěvami zdravotních klaunů na pokojích, či jejich doprovodem na operační sál. Někteří z rodičů naopak slyšeli o zdravotním klaunovi poprvé. Dotázaných rodičů bylo celkem deset.

Tři rodiče z deseti dotazovaných se se zdravotními klauny setkali už v minulosti a ostatní rodiče viděli klauny buď poprvé nebo ještě neměli příležitost je na oddělení potkat.

Rodiče byli vybráni podle úsudku staniční sestry, podle toho, zda stav dítěte rozhovor umožňoval a podle toho, jestli rodiče s rozhovorem souhlasili. Další kritéria nebyla ani záměrně vyžadována, aby se dala zjistit informovanost rodičů nezávisle na tom, zda se se zdravotními klauny už potkali či nikoliv.

3.2.3. Rozhovor

Vlastní rozhovory byly vedeny v příjemném a přátelském duchu. Snahou při rozhovorech bylo poskytnout dostatek prostoru na odpovědi. V závěru rozhovorů byl také prostor na komentáře či doplňující vyjádření.

V úvodu rozhovoru bylo vždy představeno téma práce, co je jejím smyslem a zda rodiče s rozhovorem souhlasí. V neposlední řadě byli rodiče při každém rozhovoru tázáni na souhlas s nahráváním na diktafon.

K rozhovorům bylo připraveno celkem šest otázek, které mohly být během rozhovorů dle potřeby upravovány, doplňovány, či zcela vynechány.

Otázky, připravené k rozhovoru:

- Víte, kdo to je zdravotní klaun a jaká je jeho úloha v nemocnici?
- Už Vás zdravotní klaun zde v nemocnici navštívil, nebo jste se s ním setkal/a?

(Pokud ano, při jaké to bylo příležitosti? Pokud ne, víte, že oddělení navštěvuje?)

- Jak jste se o návštěvách zdravotních klaunů dověděl/a?

(Doplňující otázky: Poskytl Vám nějaké informace zdravotnický personál? Získal/a jste informace ještě z jiných zdrojů a jaké to byly?)

- Jakým způsobem/y byste upřednostnil/a být informován/a (sociální sítě, Instagram, Twitter, informační letáky)?

- Jaké informace o návštěvách zdravotních klaunů pro Vás byly nejdůležitější?

- Chtěl/a byste dostat více informací o zdravotním klaunovi, nebo jsou informace, které jste se dověděl/a dostatečné?

Na závěr rozhovoru bylo rodičům vyjádřeno poděkování za jejich ochotu podílet se na mém výzkumu a umožnění nahrávky.

3.3. Zpracování dat z rozhovorů

3.1. První výzkumná otázka: Jaké povědomí mají rodiče a pacienti o působení zdravotního klauna v nemocnici?

Této otázce se týkala první a druhá otázka rozhovoru.

1. Víte, kdo to je zdravotní klaun a jaká je jeho úloha v nemocnici?
2. Už Vás zdravotní klaun zde v nemocnici navštívil, nebo jste se s ním setkal/a?

Otázka první byla pokládána za tím účelem, aby bylo možné zjistit, zda rodiče mají alespoň základní představu o tom, kdo zdravotní klauni jsou, nebo zda mají šanci doslechnout se o této profesi, či tyto informace vůbec nemají. Otázka měla pomoci dále určit směr a charakter rozhovoru, aby bylo zřejmé, které otázky pokládat dále a které vynechat či upravit. Tato otázka byla klíčová z důvodu informovanosti pacientů, což bylo tématem bakalářské práce.

Devět z deseti rodičů odpovědělo na tuto otázku kladně, tedy, že vědí, kdo to nemocniční klauni jsou a jaká je jejich práce v nemocnici. Sedm z deseti dotázaných rodičů vědělo, kdo to klauni jsou, díky předchozímu setkání s nimi na oddělení nemocnice. Další dva rodiče se o jejich práci dověděli z televize, či jiných zdrojů.

Rozdíl v informovanosti pacientů byl zaznamenán i mezi jednotlivými nemocnicemi. Největší povědomí o zdravotních klaunech měli pacienti fakultní nemocnice. Zde rodiče ve všech případech věděli, kdo zdravotní klauni jsou a co je náplní jejich práce. Dva z rodičů uvedli, že klauny potkali už v minulosti více než jednou a nejen na daném oddělení. Dva rodiče, ze čtyř dotázaných ve fakultní nemocnici si všimli i informačních letáček či plakátů na odděleních, nebo jinde v budově nemocnice. Další rodič se o návštěvách klaunů dověděl až při příchodu klaunů do pokoje a jedna maminka byla o návštěvách zdravotního klauna informována sestřičkami při příjmu na oddělení.

Asi nejméně informovaní o návštěvách nemocničních klaunů byly rodiče dětí v oblastní nemocnici B. Zde se s klauny přímo na oddělení nesetkal žádný z rodičů dětí. Jedna z maminek je potkala před ambulancí, když byla s dcerou na kontrole. Další dvě z dotazovaných maminek se s klauny v nemocnici ještě nesetkaly. Z toho jedna z maminek mi odpověděla, že o zdravotních klaunech se dovídá poprvé, a proto neví, o koho se jedná a jakou vykonávají v nemocnici práci.

V oblastní nemocnici A byla informovanost o zdravotních klaunech lepší než v oblastní nemocnici B a všechny z dotazovaných maminek věděly, co je úkolem zdravotního klauna a že nemocnice zdravotní klauni navštěvují. Jedna z maminek se na oddělení s klauny přímo setkala, když za nimi přišli do pokoje na návštěvu. Informace o tom, že na oddělení klauni dochází se dověděla z letáčku, který jí přinesl její manžel. Další z maminek v oblastní nemocnici A se s klauny osobně nikdy nesetkala, ale jejího syna klauni

v minulosti na oddělení navštívili. Informaci, že klauni na oddělení chodí, se nikde předem nedověděla.

Celkově bych konstatovala, že informovanost o existenci a účelu práce zdravotních klaunů je dobře známá, ale z otázek vyplývalo, že velký význam hrála osobní setkání se zdravotními klauny. Rodiče, kteří měli štěstí a klauni je doprovázeli třeba i na sál na malý výkon, práci klaunů oceňovali a vytvořili si vizi o důležitosti a smyslu práce klaunů v nemocnicích. Naopak rodiče, kteří se se zdravotními klauny na oddělení ani jinde v nemocnici nesetkali, sice měli určitou představu, co je cílem práce klaunů na oddělení, ale způsob, jakým by jim humor provozovaný klauny mohl pomoci, si více představit neuměli.

Z rozhovorů vyplynulo, že rodiče ve většině případů mají alespoň základní informace, kdo zdravotní klauni jsou a že nemocnice navštěvují. V mnoha případech se s nimi setkají bez jakékoli předchozí informace až na pokojích pacientů či při příjmu na oddělení, pokud jde o program Nos! na operační sál. Od personálu nemocnic jsem zjistila, že je tak mnohdy činěno záměrně, aby přítomnost klaunů byla překvapením ne jen pro malé pacienty, ale také jejich rodiče.

3.2. Druhá výzkumná otázka: Z jakých zdrojů se rodiče pacientů informace o zdravotních klaunech dovídají?

Na výzkumnou otázku byla v rozhovoru zaměřena převážně otázka třetí (viz str. 27): Jak jste se o návštěvách zdravotních klaunů dověděl/a?

- Vysvětlení otázky:

Otázku jsem rodičům dětí položila proto, abych mohla zjistit, jaké zdroje informací o působení zdravotních klaunů jsou pro ně nejdostupnější, jaké využívají, s jakými materiály se setkali, které použili a proč. Dále také, jestli rodiče znají i jiné informační zdroje, kde by se popřípadě mohli o práci zdravotních klaunů informovat. Na mysli jsem měla informační zdroje jak internetové, tištěné či mediální, tak informace, které by mohl podat samotný zdravotnický personál v nemocnici. V otázce mě také zajímalo, zda se informační zdroje mohou lišit i v rámci jedné nemocnice a pak také v jednotlivých nemocnicích, kde jsem rozhovory prováděla.

Otázka byla položena záměrně zcela volně, aby měli rodiče dostatečný prostor na vlastní odpověď a otázka je nijak nenaváděla k preferovaným odpovědím. Podle charakteru odpovědi rodičů bylo možné otázku dále rozvíjet o další doplňující otázky, díky kterým bylo možné navrhnout i další možné informační zdroje, ze kterých mohou čerpat informace o práci zdravotních klaunů. Vzhledem k dnešnímu velkému množství informačních zdrojů byla snaha rodičům některé zdroje v doplňujících otázkách připomenout, aby se mohli rozpomenout, pokud informace na některých z těchto zdrojů získali.

Otázka zahrnovala i získání informací od zdravotního personálu jako například od všeobecných sester či lékařů, kteří informace o zdravotních klaunech mívají a mohou je tedy rodičům pacientů rovněž poskytnout.

Otázka je řazená jako třetí, protože navazuje na předchozí otázku, ve které jsem se dotazovala, zda se rodiče se zdravotními klauny již někdy setkali a tuto otázku jsem tedy mohla položit pouze v případě, pokud byla odpověď rodičů kladná.

- Rozbor odpovědí rodičů na otázku

Data byla získávána prvně ve fakultní nemocnici na pediatrickém oddělení chirurgického typu. Jak už vyplynulo z předchozích dvou otázek rozhovorů, rodiče dětí zde na oddělení, mají bohaté zkušenosti s návštěvami klaunů na tomto oddělení.

První dotazovaný tatínek na otázku odpověděl, že před první hospitalizací své dcery o návštěvách klaunů v nemocnicích neměl tušení. V nemocnici se pak o návštěvách zdravotních klaunů dověděl až přímo při jedné z návštěv u nich na pokoji. Po této zkušenosti si pak začal všimnout různých informačních materiálů v areálu nemocnice. Zmínil na příklad plakáty na chodbách. Kromě toho pak klauny někdy v budově nemocnice potkával a díky jejich návštěvě na pokoji už měl představu o jejich práci na nemocničním oddělení.

Přestože si uvědomuje možnost vyhledání dalších informací na internetu, nikdy tyto informace nevyhledal a ani nepátral po internetových zdrojích k těmto informacím.

Všeobecné sestry mu o návštěvách zdravotních klaunů neříkaly, ale rodič to nepovažoval za nezbytnou informaci, která by mu chyběla. Návštěva klaunů je z jeho pohledu pro něj i pro dceru v nemocnici oživením a je za ni rád, proto si myslí, že mu tato informace nijak nechyběla.

Druhý rozhovor, který byl vedený s maminkou pacientky, která na oddělení bývá také pravidelně hospitalizovaná už několik let. Maminka na otázku odpověděla, že díky

pravidelným hospitalizacím, měla možnost vypořádat pravidelnost návštěv klaunů na oddělení. Před první hospitalizací o zdravotních klaunech slyšela od kamarádky, která zde v nemocnici byla také krátce hospitalizovaná se svým dítětem. Před první návštěvou klaunů u nich na pokoji maminka uvedla možnost, že se jí sestra při příjmu možná zeptala, zda jim návštěva zdravotních klaunů nevadí, ale nevzpomíná si přesně. Jak maminka uvádí, tak zdravotní klauni na pokoj nejčastěji přichází rozveselit děti, aniž by měl někdo před jejich návštěvami informace o jejich příchodu, ale také si myslí, že je to takto pro ni v pořádku.

Další informace přes internet si nevyhledávala, ale zhlédla reportáž v televizi, která pojednávala právě o práci zdravotních klaunů v nemocnicích. Maminka uvádí, že si na oddělení jiných informačních materiálů, ze kterých by se o návštěvách klaunů mohla dovědět, nevšimla.

Z obou rozhovorů tedy vyplynulo, že rodičům nevadí skutečnost, že neměli předem informace o návštěvách zdravotních klaunů na oddělení. Z obou těchto rozhovorů také vyplývá, že před návštěvami klaunů si nevšimli informačních letáků či plakátů na oddělení či v prostorách nemocnice. Až po návštěvě klaunů na oddělení či jejich náhodnému střetnutí v nemocnici, rodiče více vnímají i přítomnost upoutávek či plakátů, které informují o práci nemocničních klaunů ve fakultní nemocnici.

Hlavním bodem pro rodiče zůstává návštěva zdravotních klaunů přímo na pokoji dítěte a pokud jim tato návštěva nevadí, tak se po dalších detailech či dalších informacích o návštěvách klaunů nepátrají. Z rozhovorů lze vycítit, že po zkušenostech s návštěvami klaunů, jsou rodiče dětí více otevření k dalším návštěvám zdravotního klauna a více vnímají i další informace o jejich práci. Z rozhovorů mírně působí, že i když informace rodiče aktivně nevyhledávají, pravděpodobně by je uvítali, pokud by jim byly nabídnuty více dostupně.

Na dalším dětském oddělení chirurgického typu, kde chodí děti na krátkodobé zákroky, rozhovor proběhl pouze s jedním rodičem. Zdravotní klaun zde na oddělení doprovází dítě až do předsálí, kde si jej pak převezmou lékaři.

Z rozhovoru vyplynulo, že maminka informace o zdravotních klaunech získala z televizní reportáže a všimla si letáků, jak na oddělení, tak na chodbách nemocnice. O tomto konkrétním programu organizace Zdravotní klaun, který se jmenuje Nos! Na operační sál!, ale více informací nevěděla, a proto pro ni byla také tato zkušenost, kdy ji klauni s dítětem doprovázeli od samého příjmu až k sálu nová. Z jejích slov se dalo vyrozumět, že přítomnost

klaunů u příjmu vnímala pozitivně a v takové situaci tedy ani není nutné, aby rodiče předem informaci o přítomnosti klanů na oddělení měli. I samotné přivítání s klauny na oddělení probíhá natolik přirozeně, že opět není nutné předem do situace nijak zasahovat a vyznělo, že maminka i syn vnímali vše pozitivně. Pokud by jim byla přítomnost zdravotních klaunů nepříjemná, mají rodiče pochopitelně možnost odmítnout, o čemž sestry u příjmu rodiče informovaly.

Poslední rozhovor, který byl veden s maminkou, která byla hospitalizována se svým synem ve fakultní nemocnici, ukazuje také na jiný způsob informování o návštěvách zdravotních klaunů na oddělení. Na položenou otázku maminka uvedla, že o návštěvách klaunů na oddělení ji informovaly sestřičky u příjmu a jiných letáčků či plakátů si na oddělení nevšimla, a to ani později. To že ji o návštěvách zdravotních klaunů sestry předem informovaly vnímala pozitivně, vzhledem k rozpoložení její nálady. Z reakce při rozhovoru bylo zřejmé, že velmi ocenila tento způsob informování, protože návštěvy očekávala a mohla se i v klidu rozhodnout, zda je přijmout nebo odmítnout.

Následující rozhovory probíhaly v oblastní nemocnici A na dětském oddělení. Zde proběhly tři rozhovory s maminkami dětí, které zde byly hospitalizovány.

V prvním rozhovoru s maminkou vyplynulo, že se o návštěvách klaunů dověděla z letáčku, který ji při návštěvě přinesl její manžel. Na druhý den pak za nimi dvojice klaunů na pokoj i přišla. O návštěvách klaunů na oddělení se maminka dověděla pouze tímto způsobem. Dle jejího vyjádření by jí příliš nevadilo, kdyby o návštěvách klaunů před tím, než by za nimi na pokoj přišli, nevěděla. Zároveň, ale přiznala, že by byla poněkud zaskočená, protože by nevěděla, co má čekat a takto si mohla letáček v klidu pročit a dovědět se nějaké informace předem.

Reakce na otázku druhé maminky byla taková, že pověděla o radostném telefonátu svého syna k ní do zaměstnání, aby jí pověděl o návštěvě zdravotních klaunů, kteří za ním přišli na pokoj během pobytu v nemocnici. Maminka byla dle svých slov mírně zaskočená, ale byla ráda, že měl syn radost a bavil se, protože ona musela zůstat déle v práci. Že by byly na oddělení nějaké letáčky informující o zdravotních klaunech si nevšimla. To, že o klaunech předem nevěděla pro ni nebyl velký problém, ale jak později sama uznala,

bylo by milé vědět, že klauni na oddělení chodí a popřípadě i kdy. V rozhovoru uvádí, že klauny ještě sama nepotkala, a tak veškeré informace, které se o jejich působení dověděla, má od syna, který jí o návštěvě vyprávěl.

Z posledního rozhovoru, který jsem vedla v oblastní nemocnici A vyplynulo, že maminka o návštěvách zdravotních klaunů věděla z nálepky, která je umístěná na vchodových dveřích oddělení. Jelikož se maminka ještě nikdy se zdravotními klauny na oddělení nepotkala, nemá příliš mnoho informací o jejich práci ani návštěvách. Dále maminka dodala, že si nevšimla jakýchkoli letáčků či plakátů na oddělení.

Poslední nemocnicí, kde jsem svůj výzkum prováděla, byla oblastní nemocnice B. Tato nemocnice má stejně jako oblastní nemocnice A jediné dětské oddělení. Při návštěvě oddělení byly obsazeny čtyři pokoje. Všechny děti zde na oddělení byly hospitalizovány jen krátce, a proto nebylo pravděpodobné, že by děti nebo rodiče měli zkušenost s návštěvami klaunů.

V prvním rozhovoru vyplynulo, že maminka s návštěvami zdravotních klaunů zde v nemocnici nemá žádnou zkušenost. Uvedla, že si na oddělení nevšimla ani letáčků nebo plakátů, pouze jednou potkala dvojici zdravotních klaunů na chodbě, když šla s dcerou na oční vyšetření. Při tomto rozhovoru vyšla tedy odpověď na otázku: Jak jste se o návštěvách zdravotních klaunů dověděla, už během položení otázky č. 2 (viz. příloha, rozhovor 8).

Druhá maminka, jak už bylo řečeno u předchozí výzkumné otázky (str. 28), o klaunech nikdy neslyšela, ani tady na oddělení a ani je jinde nepotkala a žádné informace o návštěvách zdravotních klaunů nedostala.

Poslední z dotazovaných maminek se s klauny na oddělení rovněž nesetkala, a to ani na jiném oddělení či jinde v nemocnici. O existenci zdravotních klaunů se dověděla z reportáže, což jí pomohlo, aby si udělala určitou představu o jejich práci. Na dětském oddělení se ale o návštěvách zdravotních klaunů nedověděla a nedostala žádné jiné informace, které by se týkaly jejich práce zde na oddělení.

V souhrnu bych zhodnotila, že způsob, jakým jsou rodiče pacientů informováni o návštěvách zdravotních klanů se liší v závislosti na nemocnicích i odděleních (pokud se jich nachází v nemocnici více). Nejčastějšími způsoby jsou informační letáčky, které se nachází většinou při vstupu na oddělení a během mého výzkumu byly ve všech nemocnicích, kde byl výzkum uskutečněn. Dalším způsobem pak byly informace, které rodičům předávaly sestry na odděleních. Jiným způsobem, jak se rodiče o práci nemocničních klaunů mohli dovědět, byla média, především televize. Tento způsob, ale neodpovídal na moji otázku, ve které jsem se zaměřila, hlavně na to, jak se rodiče dověděli o návštěvách klaunů na určitém oddělení.

Ve fakultní nemocnici, byli rodiče informováni převážně od sester a z letáčků, které jsou k dostání na odděleních. Z rozhovorů se dalo říci, že rodiče vnímali kladně, když jim informace o návštěvách klaunů předávaly sestry při příjmu. Dále vyšlo z rozhovorů najevo, že i když rodiče v několika případech předem o návštěvách zdravotních klaunů informováni nejsou, tak návštěvy vesměs považují za natolik přínosné a pozitivní, že jim to nevadí a nepovažují to za nezbytně nutné. V nemocnici se samozřejmě počítá s tím, že pokud by byly návštěvy zdravotních klaunů rodičům nepříjemné, mohou návštěvy klaunů odmítnout. Sami zdravotní klauni na pokoje nevstupují bez pozvání. Z rozhovorů jsem vypožorovala, že rodiče si většinou až po zkušenostech s návštěvami klaunů, začínají všimnout i jiných informačních materiálů umístěných v budově nemocnice, jako jsou na příklad plakáty. Z druhé výzkumné otázky vyplynulo, že rodiče pacientů o návštěvách klaunů informováni bývají, ale není to pravidlem a záleží na zvyku oddělení. Rodiče mají na všech odděleních dostupné informační letáčky, ale často se stává, že si jich nevšimnou. Informace o návštěvách klaunů rodičům zprostředkovávají sestry, či rodiče upozorní na informační letáčky.

V oblastní nemocnici B jsem z rozhovorů nezaznamenala, že by sestry informace o návštěvách klaunů předem rodičům sdělovaly a většina rodičů se tak se zdravotním klaunem setkala až během návštěv na pokoji. Tuto skutečnost maminky nepovažovaly za negativní, ale při rozhovorech se dalo pochopit, že kdyby maminky mohly být informovány, jakkoliv předem, byla by tato možnost žádoucí. Jedna z maminek, která informace získala z letáčku a mohla si o zdravotních klaunech něco přečíst, působila sebevědomějším a jistějším dojmem a návštěvu klaunů si společně se synem užila. V oblastní nemocnici A vyplynulo z výzkumné otázky, že i když jsou na oddělení dostupné

informační letáčky, rodiče o nich často vůbec nevědí a jiným způsobem o návštěvách klaunů informování nejsou.

V oblastní nemocnici B byly maminky o návštěvách nemocničních klaunů předem informovány nejméně, což mohlo být způsobeno také krátkostí jejich pobytu v nemocnici. Myšleno tak, že kdyby zde maminky strávily s dětmi alespoň týden, tak by měly pravděpodobně více času všimnout si letáčků, které jsou u vstupních dveří na oddělení, či by byla větší šance, že se s klauny na oddělení potkají osobně. Dvě ze tří dotazovaných maminek měly představu o tom, co je úkolem zdravotních klaunů v nemocnici. Pouze jedna z nich se s klauny setkala náhodně na chodbě nemocnice. Třetí z maminek o zdravotních klaunech nikdy neslyšela. Z této výzkumné otázky plyne, že ačkoliv zdravotní klauni na oddělení docházejí, rodiče jsou o jejich návštěvách informování jen velmi málo nebo vůbec, přestože se zde na oddělení nacházejí informační brožury.

3.3. Třetí výzkumná otázka: Jaké informace a jaké informační zdroje jsou pro rodiče pacientů nejužitečnější?

Ke třetí výzkumné otázce se vztahovaly otázky č. 4, 5, 6.

4. Jakým způsobem/y byste upřednostňoval/a být informován/a (sociální sítě Facebook, Instagram, nebo informační letáky)?

5. Jaké informace o návštěvách zdravotních klaunů pro Vás byly nejdůležitější?

6. Chtěl/a byste dostat více informací o zdravotním klaunovi, nebo jsou informace, které jste se dověděl/a dostatečné?

Smyslem otázky je zjistit, jakým způsobem by rodiče byli nejraději informováni v dnešní době médií a sociálních sítí. Zda je způsob pomocí tištěných materiálů stále efektivní a žádoucí, nebo jestli dávají rodiče přednost moderním informačním zdrojům jako jsou na příklad sociální sítě Facebook nebo Instagram.

Další motivací bylo získat názory rodičů o tom, jaké informace jsou pro ně o návštěvách klaunů podstatné a jaké by se rádi dověděli. Zda informace, které se rodiče dovídají jsou podle jejich názoru dostatečné, či by jich uvítali více.

Názory, které rodiče hospitalizovaných dětí poskytují, jsou důležití především z důvodu sdílení stejných nebo podobných názorů a pocitů dalších rodičů, kteří jsou

v podobné situaci. Mohou tedy sdělit, které informace oceňují a které pro ně nejsou podstatné. Přináší na věc pohled ze strany příjemců informací a oni sami mohou pak informace předávat dál, například svým přátelům.

Otázky byly upravovány během rozhovoru, podle reakcí a odpovědí rodičů. Některá z otázek byla při rozhovorech vynechána, ale většina dotázaných odpovídala na všechny otázky. Podle výsledků třetí výzkumné otázky by mohl vzniknout i informační leták, který by mohla organizace Zdravotní klaun, o.p.s. využívat.

První uvedu rozhovory, které probíhaly ve fakultní nemocnici a odpovídal otec dítěte na pediatrické oddělení chirurgického typu.

Otec odpovídá na čtvrtou otázku rozhovoru tím, že by na informační letáčky doplnil den a hodiny, kdy zdravotní klauni na oddělení dochází. Podle jeho názoru by tato informace mohla být pro rodiče užitečná, protože vysledoval, že dvojice klaunů na oddělení chodí pravidelně, ale nikde tuto informaci nezískal a zjistil to až po několika návštěvách klaunů. Jako vhodnou formu informování zmiňuje letáčky, které by na oddělení visely na dobře viditelném místě.

Termín návštěv klaunů rodič zmínil i u odpovědi k otázce páté. Z odpovědi vyplývá, že termín návštěv zdravotních klaunů jsou pro rodiče zásadní. Ještě dodává, že informace a zkušenosti, které má s návštěvami zdravotních klaunů jsou dostačující, i když by podle jeho názoru mohly probíhat i častěji. Z rozhovoru rovněž vyplynulo, že by otec před první návštěvou ocenil, kdyby byl o návštěvách klaunů informován předem.

Z rozhovoru je zřejmé, že by otec ocenil předem konkrétnější informace o době příchodů zdravotních klaunů na oddělení. Informační brožury vnímá jako dobrý způsob prezentace informací, které by si mohly přečíst i rodiče dětí, kteří se ještě s klauny neměli možnost setkat.

Následující rozhovor byl veden s maminkou, která pravidelnost návštěv klaunů na oddělení vysledovala rovněž díky častějším pobytům zde v nemocnici. Stejně jako tatínek v předchozím rozhovoru, i ona uvedla, že by byla velmi ráda za informace o pravidelnosti a časech návštěv zdravotních klaunů. Uvádí, že se na návštěvy klaunů děti těší, ale protože rodiče neznají dobu návštěv klaunů, může se stát, že jejich návštěvu minou. Maminka dodala, že místo letáčku by se jí líbilo něco na způsob manuálu, kde by stálo, kdo

zdravotní klauni jsou a co vše v nemocnici vykonávají. V rozhovoru maminka i zmiňuje, že si uvědomuje časovou vytíženost zdravotních klaunů, a proto chápe, že nebude zcela možné informovat o přesném čase klauniád. Dodává, že by stačilo vědět alespoň informaci, zda klauni přijdou odpoledne.

Sociální sítě by mohly sloužit, dle názoru dotazované, jako dobrý doplňující informační materiál, protože si myslí, že pokud budou mít rodiče základní informace z oddělení, tak si doplňující a zbylé informace, které by je zajímaly mohou sami dohledat přes sociální a jiné sítě. Zároveň dodává, že i tyto zdroje informací jsou pro prezentaci organizace nezbytné a je určitě dobré, že si tyto informace mohou rodiče mezi sebou sdílet.

Další informace, kromě již dříve zmíněných, které uvedla v předchozí otázce, by maminka nepotřebovala. Ještě dodává, že by v manuálu mohla být i informace o možnosti podpory organizace, protože rodiče jsou na oddělení přímými svědky práce zdravotních klaunů.

Z rozhovoru s maminkou tedy vyplynulo, že přestože jsou současné informace, které o práci zdravotních klaunů v tuto chvíli měla dostatečné, obohatila by je ještě o časový rozvrh návštěv, po případě i konkrétnějších časech, popisem profese a aktivit zdravotních klaunů a v neposlední řadě o možnost podpory organizace. Všechny tyto informace by mohly být shrnuty do stručného manuálu, který by se rodičům na oddělení mohl rozdávat.

Třetí rozhovor probíhal ve fakultní nemocnici na dětském oddělení chirurgického typu, kam děti dochází většinou na jednodenní hospitalizace. Dotazovaná byla maminka, která přišla se synem, kvůli zánětu slepého střeva. Na tomto oddělení, jak už bylo řečeno dříve, probíhá program NOS! Na operační sál!.

Během rozhovoru vyplynulo, že maminka potkala zdravotní klauny zde na oddělení poprvé a z toho důvodu byla vynechaná otázka č. 5. Na čtvrtou otázku maminka reagovala slovy, že informační letáčky se jí zdají jako nejlepší forma informování rodičů zde v nemocnici, protože si do nich mohou rodiče nahlédnout a při čekání si o profesi klaunů něco přečíst. K tomu maminka dodává, že skvělým způsobem, jak se o přítomnosti zdravotních klaunů dovědět, jsou informace od sester při příjmu na oddělení. Působí to dojmem, že personál se zdravotními klauny spolupracuje a fungují jako tým.

Při poslední otázce se ukázalo, že informace, které maminka za krátkou dobu jejich hospitalizace obdržela, jsou dostatečné. Usoudila tak z přítomnosti klaunů v okamžicích,

když je děti i rodiče potřebují nejvíce a domnívá se, že během této krátké doby plní zdravotní klauni svou roli a více informací pro tuto chvíli není třeba.

Po shrnutí rozhovoru by se dalo říci, že na tomto oddělení, kde jsou děti hospitalizovány většinou jen jeden den a funkce klaunů je doprovodit děti spolu s rodiči na malé operace, funguje způsob informování poměrně dobře pomocí letáčků. Jelikož zdravotní klauni rodiče s dětmi vítají často již při příjmu, informování rodičů předem není zcela možné. Sestry na oddělení, rodičům spíše možnost přítomnosti klaunů na oddělení naznačí, protože doufají v milý okamžik překvapení, jak rodičů, tak dětí. Z odpovědí maminky by se dalo usoudit, že letáčky jako způsob informování jsou dostačující, ale zároveň zastává názor, že informace přímo od sester by působily rovněž velmi pozitivně.

Při posledním rozhovoru s maminkou byly zodpovězeny otázky čtvrtá a v ní přímo zahrnutá otázka šestá.

Maminka byla velmi ráda za informace, které jí poskytly sestřičky na oddělení, a tak by tento způsob informování doporučila. Zmínila, že vzhledem k její náladě si letáčků či jiných materiálů na oddělení nevšímal, a proto by se dalo usoudit, že mnohé maminky by mohly být v podobné situaci a z toho důvodu by bylo osobní předání informací sestrami nejlepším způsobem. K rozsahu a množství informací maminka odpověděla, že byly dostatečné a jiné informace by nepožadovala.

Z tohoto rozhovoru vyplývá tedy celkem stručné mínění a to, aby byli rodiče informováni sestřičkami na oddělení.

Další nemocnicí, která se podílela výzkumu byla oblastní nemocnice A a její dětské oddělení.

V prvním rozhovoru byly použity pouze dvě otázky, a to otázky čtvrtá a šestá. Odpověď zní, že informační letáčky by byly v pořádku, ale dle názoru maminky jsou malé a lehce přehlédnutelné, proto si myslí, že by mohl být vhodnější větší plakát s informacemi upevněný na příklad na dveřích pokojů či na vstupních dveřích na oddělení. K dalším informacím maminka dodává, že nejdůležitější je z jejího pohledu vědět, že zdravotní klauni na oddělení chodí a doplňující informace by si rodiče mohli dohledat na internetu.

Z poměrně stručného rozhovoru vyšel zajímavý závěr, kdy vyplynulo, že letáčky na oddělení jsou malé a na místě, kde je rodiče snadno přehlédnou. Dále maminka zmínila

i návrh, že by na dveřích oddělení či některých pokojů mohly být umístěné větší plakáty s informacemi o návštěvách zdravotních klaunů, které by zaujaly procházející rodiče.

V následujícím rozhovoru byly použity všechny připravené otázky, jen otázky pátá a šestá byly spojeny do jedné společné otázky.

Na čtvrtou otázku maminka odpověděla, že by nejlepší volbou byly brožurky, které by se mohly nacházet přímo na pokojích, aby měli rodiče dostatek času na pročtení a navíc si letáček snadněji všimli. Volbu letáček maminka vysvětlila tím, že dle jejího názoru se rodiče na sociální síť nemají vždy možnost připojit ať už je to kvůli časovému vytížení nebo nedostupnosti Wi-Fi připojení na odděleních nemocnic. Často rodiče informace na internetu aktivně nevyhledávají, dokud nemají informace, které by je k aktivnímu vyhledání vedly.

Jako důležité informace považuje, stejně jako rodiče v předchozích rozhovorech, představení zdravotních klaunů, kdo tuto profesi dělá a jakým různým programům se zdravotní klauni věnují.

Další informace, které by maminka ocenila navíc jsou, stejně jako u jiných rodičů, den a časový úsek, kdy zdravotní klauni nemocnici navštěvují. Pokud maminka chodí do práce a věděla by, ve kterou dobu klauni pravděpodobně na oddělení přijdou, bude klidnější, protože by věděla, že se s dětmi budou bavit a na chvíli vyplní jejich čas strávený v nemocnici.

Z rozhovoru vyplynulo, že maminka by k získání informací preferovala tištěné letáčky, které jsou pro rodiče nejlépe dostupné, pokud by byly umístěny na pokojích. Důležité informace, které by měly obsahovat, jsou představení práce zdravotního klauna a další programy, kterými se organizace zabývá spolu s možnostmi, jak organizaci podpořit. Doplňující informace by pak měly být doba a dny návštěv klaunů na oddělení v nemocnici.

Při posledním rozhovoru v oblastní nemocnici A jsem vynechala otázku č.6.

Maminka odpověděla na můj dotaz reakcí, že letáčky, které by poskytovaly základní informace o návštěvách klaunů v nemocnici, by byly praktické a účelné o to více, kdyby byly, jak už zmínily i předchozí maminky, na stolečcích v pokojích pacientů. Maminka souhlasí i s používáním sociálních sítí, jako informačních zdrojů, protože si myslí, že spousta rodičů síť využívá a informace se zde mezi rodiči mohou snadno šířit.

Informace, které by měl letáček obsahovat, by podle názoru maminky měly být: Kdo to je zdravotní klaun a kdy na oddělení dochází, plus informace o dalších projektech, které by pro rodiče mohly být zajímavé třeba i v budoucnu.

Z posledního rozhovoru vyplynula už řečená přání a názory, jako v rozhovorech předchozích.

Poslední v pořadí jsou rozhovory získané z oblastní nemocnice B sesbírané rovněž na dětském oddělení.

Maminka, která odpovídala v rozhovoru jako první, se domnívá, že nejlepší formou by byly informační letáky, které by se měly nacházet na dobře viditelném místě, aby rodiče upoutaly. Další návrh byl informační plakát, který by mohl viset na nástěnce na chodbě oddělení a každý rodič by kolem něj musel projít a byla by větší šance, že rodiče upoutá. Letáčků, které byly u vstupu na oddělení si maminka, podle jejich slov, vůbec nevšimla, to ale mohlo být i tím, že maminka nepátrala účelně po informacích k návštěvám zdravotních klaunů. K sociálním sítím se maminka vyjádřila pozitivně a míní, že by mohly být užitečné jako informační zdroj hlavně pro maminky, které je často využívají.

Po tom, co se maminka zamyslela nad odpovědí, mi sdělila, že by byla ráda, kdyby věděla, kdy s návštěvou zdravotních klaunů počítat.

Rozhovor s maminkou byl velmi stručný, ale z odpovědí vyplynulo, že vedle preferování tištěných letáčků se základními informacemi o konkrétní době návštěv klaunů, mohou být efektivním zdrojem informací i sociální sítě.

Rozhovor s druhou maminkou byl specifický z toho důvodu, že maminka o zdravotních klaunech nikdy neslyšela, a tak jsem rozhovor poupravila a poslední šestou otázku zcela vynechala.

Maminka nejistě uvedla, že forma informování od sester na oddělení, by se jí zamlouvala nejvíce. Přesto uznává, že i letáčky mají svůj význam a pokud jsou sestřičky zaneprázdněné nebo rodiče potřebují více informací, mohly by si je přečíst právě v letáčcích, které by se mohly nacházet i na pokojích nebo chodbě oddělení.

Odpověď maminky na dotaz: Jaké informace jsou pro ni nejdůležitější, byl pro zkoumání důležitý, protože maminka jako jediná z dotázaných o klaunech dříve neslyšela, a proto mohla být její odpověď na tuto otázku největším přínosem.

Maminka reagovala na otázku tím, že uvedla několik věcí, které by o zdravotních klaunech a jejich návštěvách chtěla vědět. Pro to, aby si mohla udělat představu by ráda věděla, kdo práci zdravotních klaunů vykonává a co je jejím smyslem. Dále, pokud mají klauni na oddělení docházet, by ráda věděla, kdy se s klauny může v nemocnici potkat.

Následující rozhovor proběhl s maminkou, která byla na oddělení se svou dcerou jen krátce a s klauny se zde na oddělení nepotkali. V rozhovoru byla vynechaná otázka č. 5.

Maminka se domnívala, že skvělým způsobem, jak rodičům o práci zdravotních klaunů podávat informace, mohou být sociální sítě, protože už většina nemocnic nabízí připojení na bezdrátovou Wi-Fi síť. Rodiče častěji mívají možnost užívání mobilních dat, kde si tak mohou informace pohodlně vyhledat. Dalším způsobem, jak rodiče informovat, by mohla být i lepší prezentace v nemocnici například pomocí vylepených plakátů a také zajistit snadný přístup k informačním letáčkům.

V další otázce, jaké informace by měl letáček obsahovat, odpovídala podobně jako ostatní maminky. Protože, měla o návštěvách zdravotních klaunů jen malou představu, ocenila by informaci o intervalech návštěv na oddělení a představení profese a co práce zdravotního klauna obnáší.

I v tomto rozhovoru vyplývá, že žádoucí informace jsou doba návštěv zdravotních klaunů na odděleních a popis jejich práce, který by měl obsahovat informační leták či plakát. Tyto informace by mohly být zveřejněné i na určitém druhu sociální sítě, které organizace využívá.

Jelikož došlo k naplnění saturačního vzorku výzkumu, poslední tři rozhovory už převážně doplnily informace získané v prvních rozhovorech. Setkala jsem se s opakujícími se názory na způsob informování, tedy formou letáčků, plakátů a sociálních sítí či internetu. Mezi důležité informace týkající se návštěv a práce zdravotního klauna, které rodiče často uváděli patřilo jednoznačně uvedení intervalů a časového rozmezí návštěv. Mezi další zmiňované patřil popis samotné profese. K tomu se přidávala i informace o možnosti podpory organizace a představení dalších projektů a aktivit.

Většina dotazovaných rodičů měla představu, že zdravotní klauni do nemocnic chodí za dětmi, aby je odreagovali a zlepšili jim náladu. O návštěvách zdravotních klaunů ve většině případů informovaly sestry, někdy si rodiče přečetli letáček na oddělení, ale

častěji o návštěvách vůbec nevěděli. Více znalostí měli rodiče, kteří bývají v nemocnici hospitalizováni pravidelně, mohli tak vysledovat pravidelnost návštěv.

Z rozhovorů se ukázalo, že ve fakultní nemocnici dostanou rodiče více informací o zdravotních klaunech i o jejich návštěvách. V menších nemocnicích, jako jsou oblastní nemocnice A a B, se na odděleních sice nacházely letáčky, ale většina rodičů si jich nevšimla a sestřičky jim informace o návštěvách zdravotních klaunů nesdělují.

Závěr

Téma této bakalářské práce se týkalo informovanosti rodičů o práci nemocničních klaunů na dětských odděleních. Práce se skládá ze dvou částí, teoretické, praktické a příloh, které sloužily ke sběru dat.

V teoretické části jsem se zabývala nejdříve obecně, čím může smích pomáhat při uzdravování, ale hlavně klaunskými organizacemi, které posílají zdravotní klauny do nemocnic, aby zde pomocí humoru zlepšovali dětem i dospělým náladu. Pokusila jsem se dát dohromady největší evropské mezinárodní klaunské organizace a pak i další jednotlivé působící v zemích EU a ve světě. V České Republice jsem zmínila dvě organizace Zdravotní klaun, o.p.s. a Chance 4 Children. Ve Finsku, kde jsem strávila svůj pobyt na programu Erasmus+, jsem měla možnost provést rozhovor s vedením finských klaunů a zjistit informace o klaunských programech probíhajících ve zdejších nemocnicích.

V praktické části jsem prováděla kvalitativní výzkum za účelem získání dat o způsobu informování rodičů v českých nemocnicích. Nemocnice, které mi umožnily sběr dat byly fakultní nemocnice a dvě oblastní nemocnice. Výsledkem praktické části byly informace o tom, jaké povědomí mají rodiče o práci nemocničního klauna, kde informace získávají a jaké informace by pro ně byly důležité vědět. Z výsledků dotazníku vyšlo, že rodiče věděli až na jeden případ o zdravotní klaunské péči. Rodiče by ocenili, kdyby byly informační letáky umístěny na lépe viditelných místech v ideálním případě na pokojích dětského oddělení. Dále vyplynulo, že by rodiče kvůli svým dětem rádi znali alespoň přibližnou dobu návštěv klaunů na oddělení, kterou by mohli najít v informačním letáku nebo by je mohl informovat zdravotnický personál. Součástí dotazníku byla i otázka týkající se sociálních sítí jako zdroje informací, které by k tomuto účelu, podle názorů některých rodičů, mohly být ideální.

Z těchto získaných dat by pak bylo možné vytvořit informační leták nebo plakát, který by tyto informace obsahoval a měl by sloužit k ještě efektivnějšímu předávání informací o působení zdravotního klauna v nemocnici. Jednou z dalších možností by mohlo být i vytvoření prezentace, která by mohla být puštěná na informačních obrazovkách na odděleních či v nemocnici.

Souhrn

Práce se v teoretické části zabývá prací zdravotních klaunů, dále organizacemi zdravotních klaunů působících v ČR a evropskými mezinárodními organizacemi.

V praktické části jsem se pak pomocí rozhovorů snažila zjistit způsob informování rodičů o návštěvách zdravotních klaunů na dětských odděleních. Z rozhovorů jsem získala informace, jak jsou rodiče hospitalizovaných dětí o návštěvách informováni a jaké informace by rádi o klaunech a jejich návštěvách věděli, po případě jakým způsobem by chtěli být informováni.

Summary

The theoretical part of my bachelor thesis is about work of medical clowns, clown organizations in the Czech Republic and European international clown organizations.

I did some interviews with parents of hospitalized children in my practical part to become the answers how are parents usually informed about medical clown visits, than what information are for parents important to know about medical clowns and which way is for them the best to be informed.

Seznam použité literatury

Knihy:

(8) NEŠPOR, Karel. Léčivá moc smíchu: smích a zdraví, smích a práce, smích a výchova. 4. Praha: Vyšehrad, 2010. ISBN 978-80-7429-054-1.

Články, el. články a akademické práce:

(2) ČÍŽKOVÁ, Markéta. *Zdravotní klaun*. Brno, 2013. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Katedra divadelních studií, Teorie a dějiny divadla. Vedoucí práce Prof. PhDr. Eva Stehlíková.

(5) JIRKŮ, Petra. *Ošetrování dětských pacientů s využitím alternativních metod smíchu, humoru a dobré nálady*. Praha, 2015. Bakalářská práce. Univerzita Karlova, 2. lékařská fakulta, Ústav ošetrovatelství. Vedoucí práce Mgr. Marie Vlachová.

(6) PhDr. Iveta Ondřiová, Ph. D., MUDr. Anna Sinaiová. Zmírňování negativních následků hospitalizace u dětí. *Sestra* (online). 2010, 9.7.2010, **2010**(7-8), 41 (cit. 2018-04-29). Dostupné z: <https://zdravi.euro.cz/clanek/sestra/zmirnovani-negativnich-nasledku-hospitalizace-u-deti-453233>

(7) PLUHAŘOVÁ, Terezie. *Význam herního specialisty v péči o dětské pacienty*. Hradec Králové, 2011. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Lékařská fakulta v Hradci Králové, Ústav sociálního lékařství, Oddělení ošetrovatelství. Vedoucí práce Jaroslava Pačenkova.

(9) Gelototerapie a zdraví – léčba smíchem je jako lék. *Rehabilitace. info: Magazín o zdraví* (online). 2017, 10.1.2017, , 1 (cit. 2018-04-28). Dostupné z: <https://www.rehabilitace.info/zdravotni/gelototerapie-a-zdravi-lecba-smichem-je-jako-lek/>

HONZÁK, Radkin. Smí humor do medicíny?. *Zdravotnické noviny*. 2010, **59**(5), 5. ISSN 1805-2355.

LIŠKA, Petr. Zdravotní klauni přinášejí radost a smích do nemocnic. *Florence*. 2012, **8**(12), 5-6. ISSN 1801- 464x.

MEŠLÍKOVÁ, Daniela. Smích v nemocnici? Ano!. *Sestra*. 2010, **20**(1), 51-52.

PÁNKOVÁ, Jitka. *Využití humoru v ošetrovatelství*. Hradec Králové, 2009. Bakalářská práce. Univerzita Karlova v Praze, Lékařská fakulta v Hradci Králové, Ústav sociálního lékařství, Oddělení ošetrovatelství. Vedoucí práce Mgr. Michaela Votroubková.

Internetové zdroje

- (1) Zdravotní klaun. Poslání zdravotních klaunů (online). (cit. 2018-04-24). Dostupné z: <http://www.zdravotniklaun.cz/poslani/#poslani-kdojeklaun>
- (3) Siegel-Itzkovich J. Israel sets up course in clowning to help patients recover. *BMJ: British Medical Journal*. 2002;325(7370):922. (cit. 2018-06-13)
- (4) Programy Zdravotního klauna. Zdravotní klaun (online). (cit. 2018-04-26). Dostupné z: <http://www.zdravotniklaun.cz/programy/#programy-seminare>
- (10) Poslání zdravotních klaunů - Zdravotní klaun. *Zdravotní klaun* (online). (cit. 2018-04-28). Dostupné z: <http://www.zdravotniklaun.cz/poslani/#poslani-historie>
- (11) Poslání zdravotních klaunů - Zdravotní klaun. *Zdravotní klaun* (online). (cit. 2018-04-28). Dostupné z: <http://www.zdravotniklaun.cz/poslani/#poslani-zakladatel>
- (12) Poslání zdravotních klaunů. *Zdravotní klaun* (online). (cit. 2018-08-31). Dostupné z: <http://www.zdravotniklaun.cz/poslani/#poslani-kdojeklaun/>
- (13) Programy Zdravotního klauna. *Zdravotní klaun* (online). (cit. 2018-09-01). Dostupné z: <http://www.zdravotniklaun.cz/programy/>
- (14) O nás. *Chance 4 Children (C4C) nevládní organizace aktivní od roku 1997* (online). (cit. 2018-09-01). Dostupné z: <http://c4c.cz/c4c/o-nas-2/>
- (15) Historie-Chance4Children. *Chance 4 Children (C4C) nevládní organizace aktivní od roku 1997* (online). (cit. 2018-09-01). Dostupné z: <http://c4c.cz/historie/>
- (16) *Odrazový můstek k životu-Chance4Children* (online). (cit. 2018-07-05). Dostupné z: <http://c4c.cz/programy/odrazovy-mustek-k-zivotu/>
- (17) Šance pro práci - Chance4Children. *Chance 4 Children (C4C) nevládní organizace aktivní od roku 1997* (online). (cit. 2018-09-01). Dostupné z: <http://c4c.cz/programy/sance-pro-praci/>
- (18) Robin Hood - Chance4Children. *Chance 4 Children (C4C) nevládní organizace aktivní od roku 1997* (online). (cit. 2018-07-05). Dostupné z: <http://c4c.cz/programy/robin-hood/>
- (19) Dr. Klaun - Chance4Children. *Chance 4 Children (C4C) nevládní organizace aktivní od roku 1997* (online). (cit. 2018-07-05). Dostupné z: <http://c4c.cz/programy/dr-klaun/>
- (20) RED NOSES Clowndoctors: About us. *RED NOSES* (online). (cit. 2018-07-21). Dostupné z: <https://www.rednoses.eu/about-us/>
- (21) RED NOSES Clowndoctors: History. *RED NOSES Clowndoctors International* (online). (cit. 2018-07-27). Dostupné z: <https://www.rednoses.eu/about-us/history/>

- (22) RED NOSES Clowndoctors: Int. School of Humour. *RED NOSES Clowndoctors International* (online). (cit. 2018-07-30). Dostupné z: <https://www.rednoses.eu/int-school-of-humour-ish/>
- (23) RED NOSES Clowndoctors: International Projects. *RED NOSES Clowndoctors International* (online). (cit. 2018-07-27). Dostupné z: <https://www.rednoses.eu/red-noses-organisations/international-projects/>
- (24) Red NOSES Clowndoctors: Children. *RED NOSES Clowndoctors International* (online). (cit. 2018-07-28). Dostupné z: <https://www.rednoses.eu/red-noses-programmes/children/>
- (25) Red NOSES Clowndoctors: Rehabilitation. *Red NOSES Clowndoctors International* (online). (cit. 2018-07-28). Dostupné z: <https://www.rednoses.eu/red-noses-programmes/rehabilitation/>
- (26) RED NOSES Clowndoctors: Outreach programme. *Red NOSES Clowndoctors International* (online). (cit. 2018-07-29). Dostupné z: <https://www.rednoses.eu/red-noses-programmes/outreach-programme/>
- (27) RED NOSES Clowndoctors: Circus Patientus. *RED NOSES Clowndoctors International* (online). (cit. 2018-07-29). Dostupné z: <https://www.rednoses.eu/red-noses-programmes/circus-patientus/>
- (28) RED NOSES Clowndoctors: Caravan Orchestra. *RED NOSES Clowndoctors International* (online). (cit. 2018-07-29). Dostupné z: <https://www.rednoses.eu/red-noses-programmes/caravan-orchestra/>
- (29) RED NOSES Clowndoctors: Intensive Smile. *RED NOSES Clowndoctors International* (online). (cit. 2018-07-29). Dostupné z: <https://www.rednoses.eu/red-noses-programmes/intensive-smile/>
- (30) RED NOSES Clowndoctors: Emergency Smile. *RED NOSES Clowndoctors International* (online). (cit. 2018-07-29). Dostupné z: <https://www.rednoses.eu/red-noses-programmes/emergency-smile/>
- (31) Unser Ziel/Stiftung Theodora. *Fondation Theodora* (online). (cit. 2018-09-01). Dostupné z: <https://ch.theodora.org/de/unser-ziel>
- (32) Präsentation / Stiftung Theodora. *Fondation Theodora* (online). (cit. 2018-08-01). Dostupné z: <https://ch.theodora.org/de/presentation>
- (33) Where we visit / Theodora Children's Charity. *Fondation Theodora* (online). (cit. 2018-08-06). Dostupné z: <https://uk.theodora.org/where-we-visit>

- (34) Hier finden Sie uns / Stiftung Theodora. *Fondation Theodora* (online). (cit. 2018-08-02). Dostupné z: <https://ch.theodora.org/de/in-ihrer-nahe>
- (35) Nous trouver / Association Théodora. *Fondation Theodora* (online). (cit. 2018-08-02). Dostupné z: <https://fr.theodora.org/fr/nous-trouver>
- (36) Presenza negli ospedali / Fondazione Theodora Onlus. *Fondation Theodora* (online). (cit. 2018-08-03). Dostupné z: <https://it.theodora.org/it/presenza-negli-ospedali>
- (37) Dónde estamos? / Fundación Theodora. *Fondation Theodora* (online). (cit. 2018-08-06). Dostupné z: <https://es.theodora.org/es/donde-estamos>
- (38) Where we visit / Theodora Sevgi Doktorari. *Fondation Theodora* (online). (cit. 2018-08-06). Dostupné z: <https://tr.theodora.org/en/where-we-visit>
- (39) Where we visit / Theodora Foundation - Hong-Kong. *Fondation Theodora* (online). (cit. 2018-09-01). Dostupné z: <https://hk.theodora.org/en/where-we-visit>
- (40) Our Mission / Theodora Children's Charity. *Fondation Theodora* (online). (cit. 2018-08-02). Dostupné z: <https://uk.theodora.org/our-mission#Our-programs>
- (41) Our mission / Theodora Sevgi Doktorari. *Fondation Theodora* (online). (cit. 2018-08-03). Dostupné z: <https://tr.theodora.org/en/our-mission#4>
- (42) Nuestra misión/Fundación Theodora. *Fondation Theodora* (online). (cit. 2018-09-01). Dostupné z: <https://es.theodora.org/es/nuestra-mision#Nuestra-misión-y-programas>
- (43) Nos missions / Association Théodora. *Fondation Theodora* (online). (cit. 2018-09-01). Dostupné z: <https://fr.theodora.org/fr/nos-missions#section3>
- (44) Clown Doctors / Theodora Foundation - Hong-Kong. *Fondation Theodora* (online). (cit. 2018-08-03). Dostupné z: <https://hk.theodora.org/en/clown-doctors>
- (45) Geschiedenis Cliniclowns. Cliniclowns (online). (cit. 2018-09-03). Dostupné z: <https://www.cliniclowns.nl/wie-zijn-we/geschiedenis>
- (46) Über Uns-CliniClowns Österreich. Cliniclowns (online). (cit. 2018-08-24). Dostupné z: <https://cliniclowns.at/ueberuns/>
- (47) Cliniclowns. Cliniclowns (online). (cit. 2018-08-24). Dostupné z: <http://www.cliniclowns.be/>
- (48) EFHCO -About. *EFHCO* (online). (cit. 2018-08-10). Dostupné z: <http://www.efhco.eu/about>
- EFHCO - Becoming a member* (online). (cit. 2018-08-15). Dostupné z: <http://www.efhco.eu/becoming-a-member>

- (49) EFHCO - Healthcare Clowning. *EFHCO* (online). (cit. 2018-08-15). Dostupné z: <http://www.efhco.eu/healthcare-clowning>
- (50) EFHCO - Objectives and activities. *EFHCO* (online). (cit. 2018-08-10). Dostupné z: <http://www.efhco.eu/about/objectives-and-activities>
- (51) EFHCO - Structure and meetings. *EFHCO* (online). (cit. 2018-08-11). Dostupné z: <http://www.efhco.eu/about/structure-and-meetings>
- (52) EFHCO - Categories of Membership. *EFHCO* (online). (cit. 2018-08-11). Dostupné z: <http://www.efhco.eu/about/categories-of-membership>
- (53) EFHCO - Quality label. *EFHCO* (online). (cit. 2018-08-15). Dostupné z: <http://www.efhco.eu/quality-label>
- (54) EN-Sairaalaklovnit ry. *Sairaalaklovnit* (online). (cit. 2018-05-01). Dostupné z: <http://sairaalaklovnit.fi/en/>
- (55) Ajankohtaista-Sairaalaktovnit ry. *Sairaalaklovnit.fi* (online). (cit. 2018-05-01). Dostupné z: <http://sairaalaklovnit.fi/ajankohtaista/>
- (56) Toiminta-Sairaalaktovnit ry. *Sairaalaklovnit.fi* (online). (cit. 2018-05-01). Dostupné z: <http://sairaalaklovnit.fi/toiminta/>

Cosa facciamo / Fondazione Theodora onlus. *Fondation Theodora* (online). (cit. 2018-08-02). Dostupné z: <https://it.theodora.org/it/cosa-facciamo#section3>

EFHCO - Press release. *EFHCO* (online). (cit. 2018-08-11). Dostupné z: <http://www.efhco.eu/about/press-release>

EFHCO - Search organizations. *EFHCO* (online). (cit. 2018-08-15). Dostupné z: <http://www.efhco.eu/search-organizations>

Mapa klauniád - Zdravotní klaun. *Zdravotní klaun* (online). (cit. 2018-09-01). Dostupné z: <http://www.zdravotniklaun.cz/mapa-klauniad/>

Poslání zdravotních klaunů - Zdravotní klaun. *Zdravotní klaun* (online). (cit. 2018-09-01). Dostupné z: <http://www.zdravotniklaun.cz/poslani/#poslani-hlavnicile>

RED NOSES Clowndoctors: RED NOSES Organisations. *RED NOSES Clowndoctors International* (online). (cit. 2018-07-27). Dostupné z: <https://www.rednoses.eu/red-noses-organisations/>

RED NOSES Clowndoctors: RED NOSES Programmes. *RED NOSES Clowndoctors International* (online). (cit. 2018-09-01). Dostupné z: <https://www.rednoses.eu/red-noses-programmes/>

Seznam obrázků, tabulek a grafů

Obr. 1 : Znamka kvality EFHCO

27

Obrázek z <http://www.efhco.eu/quality-label>, dne 20.8.2018

Seznam příloh

Příloha č. 1: Rozhovory s rodiči

Fakultní nemocnice v Praze

1.rozhovor

První rozhovor jsem vedla s tatínkem, který je přítomný na pravidelné hospitalizaci se svou dcerou, která se zde opakovaně léčí s cystickou fibrózou. S klauny se nyní i v minulosti několikrát setkali. Na oddělení trávili první týden. S rozhovorem otec holčičky souhlasil.

Otázka 1: Víte, kdo to jsou zdravotní klauni a jaká je jejich úloha na oddělení?

Úlohou zdravotního klauna je, podle tatínka, rozesmát děti ležící na oddělení a přispět ke zlepšení jejich psychiky v nemocnici. Všimnul si, že klauni oddělení navštěvují 1-2krát týdně. Myslí si, že nemocné děti klauni rozptýlí, ale vyjadřuje i opačný názor, kdy se domnívá, že u některých dětí, by návštěva klaunů mohla být i kontraproduktivní, pokud jsou děti ve velmi špatném psychickém stavu. „Převážnou většinu dětí, ale klauni svými hrami přivedou na jiné, veselejší myšlenky. Význam to má hlavně pro opakovaně či často hospitalizované děti, které se tak mohou do nemocnice na klauny těšit.”

Otázka 2: Už Vás zdravotní klaun v nemocnici navštívil? Kdy naposled?

„Naposledy jsme zdravotní klauny potkali minulý týden na ozdravném pobytu. Dcera nacvičovala spolu s ostatními program Cirkus Paciento.”

„Návštěvy klauna probíhají zde na oddělení většinou ve středu, ale včera tady klauni nebyli. Někdy se zdrží na jiném oddělení a pak se asi může stát, že nedorazí.”

Otázka 3: Jak jste se o návštěvách zdravotních klaunů dověděl? Zkoušel jste si informace vyhledat i přes internetové zdroje? Informoval Vás zdravotní personál?

Klauny tatínek s pacientkou potkali poprvé na oddělení, když je přišli klauni navštívit do pokoje. To mohlo být přibližně pět až šest lez zpátky. Před touto první návštěvou o jejich aktivitě v nemocnici nevěděl. Několikrát je pak potkal i na chodbách nemocnice a všimnul si plakátů, které visí na chodbách v nemocnici.

Přes internet se tatínek holčičky po podrobnějších informacích o zdravotních klaunech nikdy nepátral, i když si uvědomuje, že i taková možnost prezentace klaunů v dnešní době určitě bude.

Od zdravotních pravděpodobně žádné informace o možnosti návštěv klaunů na pokojích nedostal, ale nepovažuje to za nezbytné.

Otázka 4: Jakým způsobem, by bylo podle Vás, nejlepší dostat informace o práci zdravotního klauna?

Otec pacientky uvádí, že by byly vhodné letáčky na oddělení, které by informovaly o termínech a časech návštěv klaunů. Nyní již ví, kdy klauni na oddělení chodí, ale pro rodiče, kteří jsou zde s dětmi poprvé by to mohla být, dle jeho názoru, dobrá informace.

Otázka 5: Jaké informace o práci zdravotních klaunů pro Vás byly nejdůležitější?

U této otázky rodič odpovídá, že jednoznačně den a čas, kdy klauni na oddělení dochází.

Otázka 6: Chtěl byste dostat více informací o zdravotním klaunovi, nebo jsou informace, které jste se dověděl dostatečné?

„Ano, myslím, že informace, které mám mi stačí. Jen by bylo možná dobré, dovědět se o návštěvách klaunů dříve, než přijdou do pokoje.” Další informace by, dle jeho názoru mohly být užitečné, ale pro něj samotného jsou nejpodstatnější informace o době návštěv klaunů.

Shrnutí:

Otec pacientky vypožadoval všechny informace až během pobytu s dcerou na oddělení. Před hospitalizací dcery žádné informace o zdravotních klaunech neměl. Podle jeho názoru jsou zdravotní klauni v nemocnici skvělá věc a dětem i rodičům moc pomáhají, ale ocenil by konkrétnější informace o době návštěv klaunů na oddělení nejlépe v podobě letáčků. Informace o klaunech by v letáčku mohly být, podle něj, i obecně, kdo to klauni jsou a proč do nemocnic přichází, aby si o nich mohli přečíst i lidé, kteří se s nimi ještě nesetkali a jsou třeba v nemocnici s dítětem poprvé.

2. rozhovor

Při dalším rozhovoru jsem si povídala s maminkou, která je zde na oddělení také opakovaně se svou dcerou, která sem na oddělení dochází z důvodu onemocnění cystické fibrózy. Nyní jsou na oddělení druhým týdnem. Zdravotní klauni je také tady na oddělení už vícekrát navštívili. Maminka s rozhovorem souhlasila a o zdravotních klaunech si se mnou ochotně povídala.

Otázka 1: Víte, kdo to jsou zdravotní klauni a jaká je jejich úloha na oddělení?

Maminka na moji první otázku odpovídá takto: „Nikdy jsem žádnou teorii, kdo to je zdravotní klaun neslyšela. Oni prostě jen přišli na pokoj a dělali svoji práci, rozdali dárky a šli zase dál. Je ale zjevné, že jejich úkolem je děti odreagovat a udělat jim radost, protože ta také přispívá k rychlejšímu hojení ran.”

Otázka 2: Už Vás zdravotní klaun v nemocnici navštívil? Víte, jak často sem na oddělení chodí? Potkali jste zdravotní klauny i mimo toto oddělení?

Maminka uvádí, že jelikož v nemocnici nejsou poprvé, tak zdravotní klauny už na oddělení několikrát zažili a vypožadovali, že chodí ve středu. Nyní zde jsou dva týdny, ale minulý týden jejich návštěvu nestihli nebo klauni na oddělení možná nepřišli.

Maminka ještě dodává: „Asi dvakrát jsme klauny potkali na chodbě. Jednou, když jsem dceři kupovala na oběd řízek, zazpívali nám klauni, kteří se tam objevili ódu na řízek. To si pamatuji dodnes, bylo to velmi vtipné.”

Otázka 3: Jak jste se o návštěvách zdravotních klaunů dověděla?

Maminka mi odpovídá, že jelikož oddělení většinou po ročních pauzách pravidelně navštěvují, tak už vypožorovali, že klauni chodí ve středu. Přiznává, že se jich na začátku sestřička možná jednou zeptala, zda jim návštěva klauna nevadí, ale přesně si nevzpomíná. Spíše se klauni prostě na oddělení objeví, ale nikde na oddělení informace o jejich návštěvách nejsou.

O zdravotních klaunech se ještě před hospitalizací dověděla od jedné ze svých kamarádek. Informace na internetu si nevyhledávala, ale říká, že jednou v televizi sledovala reportáž, která informovala právě o práci klaunů v nemocnicích.

Otázka 4: Jakým způsobem, by bylo podle Vás, nejlepší dostat informace o práci zdravotního klauna? Používat i sociální a internetové zdroje?

„Když jsme tady na oddělení, klauni tady jsou také, takže víme, že za námi přijdou. Jediné co, tak dcerku mrzelo, když jsme klauny nestihli a kdyby jsme věděli, kdy na oddělení přijdou mohli bychom si domluvit vyšetření, tak abychom tu na ně mohli být, samozřejmě jen pokud by to bylo možné.”

Dále mi maminka odpovídá, že přestože by bylo dobré vědět dobu, kdy klauni na oddělení chodí, chápe, že klauni se mohou zdržet u dětí, které je potřebují více, než třeba děti, se kterými jsou rodiče, proto by nechtěla, aby byli klauni nějakým způsobem vázáni časem. Na druhou stranu, po mé informaci i o dalších projektech klaunů, které v nemocnicích probíhají, souhlasila, že by mohl být užitečný manuál, kde by byly sepsány aktivity klaunů v nemocnici a sestry by jej mohly rodičům rozdávat.

Pokračuje tím, že informace na internetu si rodiče mohou sami dohledat, ale pravděpodobně je k tomu povede až znalost stěžejních informací, které by se mohli dovědět na oddělení během hospitalizace. Více rodičů také už používá různé sociální sítě, kde si mohou také informace o zdravotních klaunech společně předávat a sdílet.

Otázka 5: Chtěla byste dostat více informací o zdravotním klaunovi, nebo jsou informace, které jste se dověděla dostatečné?

Maminka se vyjádřila, že pro ni jsou informace dostačující a že by žádné další nepotřebovala.

Shrnutí:

Maminka na konci rozhovoru vyjádřila potěšení z toho, že zdravotní klauni existují a že si moc váží jejich práce, kterou dělají. Podle ní jsou při každé návštěvě dvojice sebranější a je vidět, že sami na sobě a svých vystoupení pracují a zdokonalují se.

Fakultní nemocnice

3. rozhovor

Zde na oddělení dochází děti pouze na krátkodobou hospitalizaci na jeden až dva dny kvůli menším výkonům. Povídala jsem si s maminkou, která na oddělení byla se svým sedmiletým synem kvůli zánětu apendixu. Klauni je doprovázeli na výkon, protože zde na oddělení běží program NOS na operační sál. Maminka vyjádřila souhlas s rozhovorem.

Otázka 1: Víte, kdo to jsou zdravotní klauni a jaká je jejich úloha na oddělení?

Na moji první otázku maminka pohotově odpovídá: „Ano, slyšela jsem o působení klaunů v nemocnicích, ale neuměla jsem si to představit. Díky doprovodu klaunů odpadá z dítěte, ale určitě i z rodičů nervozita a stres ze zákroku. Nebo se tyto emoce aspoň zmírňují. Vycházím teď z pocitů, které jsem sama zažila před výkonem.”

Otázka 2: Už Vás zdravotní klaun v nemocnici navštívil? Víte, jak často sem na oddělení chodí? Potkali jste zdravotní klauny i mimo toto oddělení?

Maminka uvádí, že klauni je tady na oddělení přivítali přímo u příjmu a pak je doprovázeli až na operaci a zpříjemňovali čekání svými písničkami a hrami. Bylo to podle ní příjemné a i malý se uvolnil. Celý proces podle maminky probíhal naprosto přirozeně a nenásilně, takže ji ani nenapadlo přemýšlet o tom, že nemusí být samozřejmostí, aby klauni na oddělení byli přítomní. V nemocnici často nepobývají, takže toto bylo jejich první setkání s klauny.

Otázka 3: Jak jste se o návštěvách zdravotních klaunů dověděla?

Na chodbách si maminka všimla letáků a dále vypráví, že viděla i reportáž v televizi. Při vchodu na oddělení pak viselo na nástěnce také několik letáčků. O tomto programu před tím neslyšela a tato zkušenost pro ni stejně jako pro dítě byla nová.

Otázka 4: Jakým způsobem, by bylo podle Vás, nejlepší dostat informace o práci zdravotního klauna?

Rodič odpovídá takto: „Letáčky jsou určitě dobrou volbou a pak je určitě taky fajn, když se zmíní třeba sestřičky.“ Maminka svůj názor ještě doplnila domněnkou, že pokud rodiče informují sestřičky, pro rodiče bude informace přímější a bude více působit dojmem, že klauni jsou součástí oddělení a celého přijímacího procesu.

Otázka 5: Chtěla byste dostat více informací o zdravotním klaunovi, nebo jsou informace, které jste se dověděla dostatečné?

Maminka si myslí, že vzhledem k tomu, jak jsou zde na oddělení krátce, tak byly informace dostatečné, i když to bylo při příchodu trochu překvapení, ale více informací by nepotřebovala, protože je důležité, že zde klauni jsou a pomáhají ve chvílích, kdy je pacienti a rodiče potřebují nejvíce a to je nejdůležitější.

Souhrn:

Maminka byla prací klaunů nadšená a jejich přítomnost na oddělení i při doprovázení na sál jí i synovi velmi pomohla.

Od sestřiček na oddělení jsem se ještě dověděla, že rodičům informace o přítomnosti klaunů spíše naznačí, aby i oni mohli být mile překvapeni a podle ohlasů rodičů jsou z přítomnosti klaunů v převážné většině nadšení.

Fakultní nemocnice

4. rozhovor

Tento rozhovor jsem dělala se svojí příbuznou, která zde bývá pravidelně hospitalizována se svým synem. Syn se bohužel narodil s nevyléčitelnými vrozenými vadami, a tak čas

strávený zde v nemocnici pro ni byl velmi psychicky náročný a spojený s negativními emocemi.

Otázka 1: Víte, kdo to jsou zdravotní klauni a jaká je jejich úloha na oddělení?

Odpovídá: „Zdravotní klauni odlehčují napjatou atmosféru na odděleních a snaží se rozveselit nemocné děti i jejich rodiče.

Otázka 2: Jak často Vás klauni na oddělení navštívili a věděli jste, že oddělení navštěvují? Maminka říká, že za nimi klauni byli během hospitalizace asi třikrát. Návštěvy měly pravděpodobně i pravidelnost, ale nevzpomíná si, které dny to přesně byly. Klauni chodili po dvojicích, ale nikdy nepotkali stejnou dvojici vícekrát.

Na otázku, zda o návštěvách věděla, odpovídá, že od sestřiček, které jí o návštěvách zdravotních klaunů informovali.

Otázka 3: Jak jste se o návštěvách zdravotních klaunů dověděla?

Jak uvedla maminka v předchozí otázce, tak od sester. Letáčků nebo plakátu si na oddělení nevšimla, i když nevylučuje, že tam byly. „V situaci, v jaké jsem byla, mohu říct, že jsem moc ocenila to, že mi sestřičky o návštěvách hned řekli. Nevím, jak bych vnímala okamžik, kdy by klauni za námi přišli na pokoj a já o nich předem neměla ani tušení. Musím přiznat, že jsem nebyla v příliš dobrém psychickém rozpoložení a i když pak u nás klauni byli, cítila jsem i z jejich strany rozpačitost.

Otázka 4: Jakým způsobem, by bylo podle Vás, nejlepší dostat informace o práci zdravotního klauna? Byly informace dostatečné, nebo by jich mohlo být více?

Na otázku odpovídá: „Podle mého názoru bylo opravdu dobré, že mě o návštěvách informovaly sestřičky na oddělení, protože jsem byla v takové náladě, že jsem si nějakých letáčků vůbec nevšimla a byla jsem ráda, že jsem na jejich návštěvu byla připravená. Informace pro danou chvíli byly dostatečné.”

Souhrn:

Dále mi maminka vyprávěla o tom, že přítomnost klaunů u jejího syna byla vzhledem k jeho stavu trochu rozpačitá, protože od něj nedostávali prakticky žádnou zpětnou vazbu, ale naopak ji spíše pobavily situace, které klauni nahráli u pacientů na vedlejších lůžkách. V

každém případě, ale hodnotí práci zdravotního klauna na oddělení jako velmi důležitou, ale psychicky i velmi náročnou, jak si sama uvědomila při její návštěvě a jejího syna.

Oblastní nemocnice A, Dětské lůžkové oddělení

Další rozhovory jsem uskutečnila v oblastní nemocnici A na dětském oddělení. V nemocnici je pouze jedno lůžkové dětské oddělení a i sem zdravotní klauni dochází. Měla jsem možnost provést tři rozhovory s rodiči hospitalizovaných dětí.

5. rozhovor

Povídala jsem si s maminkou, která zde byla na oddělení se svou dcerou.

Otázka 1: Víte, kdo to jsou zdravotní klauni a jaká je jejich úloha na oddělení?

Maminka vypadá trochu nejistě, ale odpovídá, že klauni do nemocnic chodí za dětmi, aby je rozesmáli a popovídali si s nimi.

Otázka 2: Už Vás zdravotní klauni v nemocnici navštívil? Víte, jak často sem na oddělení chodí? Potkali jste zdravotní klauny i mimo toto oddělení?

„Ano, už nás zde na pokoji navštívil. Bylo to jen jednou a přišli přímo k nám na pokoj. Jinde jsme je nepotkali. Kdy na oddělení chodí přesně nevím.”

Otázka 3: Jak jste se o návštěvách zdravotních klaunů dověděla?

Na tuto otázku maminka přikývne a poví mi o letáčku, který jí přinesl její manžel, když se za nimi stavoval na návštěvě. Klauni za nimi na pokoj přišli na druhý den odpoledne (čtvrtek). Že by o nich něco říkali sestřičky si nevzpomíná.

Dodává, že bylo dobré, přečíst si o zdravotních klaunech něco předem, než na oddělení přišli, protože nevěděla, co si pod pojmem zdravotní klaun představit.

Otázka 4: Jakým způsobem, by bylo podle Vás, nejlepší dostat informace o práci zdravotního klauna?

Maminka chvíli přemýšlí než odpoví, pak míní, že letáčky, které jsou před oddělením jsou dobré, ale myslí si, že lidi příliš neupoutají, protože jsou malé, proto by mohl viset na oddělení plakát, který by rodiče informoval o návštěvách klaunů.

Otázka 5: Chtěla byste dostat více informací o zdravotním klaunovi, nebo jsou informace, které jste se dověděla dostatečné?

Maminka reaguje slovy: „Ono asi stačí vědět, že sem na oddělení chodí, takže více informací asi není ani tak třeba.

Souhrn:

Maminka měla základní informace o tom, kdo to zdravotní klaun je a že na oddělení chodí.

Vystoupení se jí líbilo a myslí si, že práce zdravotního klauna je pro děti důležitá.

6. rozhovor

Zde jsem si povídala s maminkou, která je zde v nemocnici se svým synem. Syn je po operaci kýly a leží zde na oddělení druhý den. Maminka je o zdravotních klaunech informována a zná je, jak z návštěv zde na oddělení, tak z minulých hospitalizací.

Otázka 1: Víte, kdo to jsou zdravotní klauni a jaká je jejich úloha na oddělení?

Odpověď maminky zní: Ano, vím. Snaží se především rozveselit děti na odděleních, aby přišly na jiné myšlenky a odreagovaly se od jejich trápení a bolesti.

Otázka 2: Už Vás zdravotní klauni v nemocnici navštívili? Víte, jak často sem na oddělení chodí? Potkali jste zdravotní klauny i mimo toto oddělení?

Maminka se obrací na syna a reaguje na otázku, že při nynější hospitalizaci se s klaunem ještě nesetkali, ale při poslední hospitalizaci s jiným problémem za synem klauni na pokoj přišli. Ona sama se s nimi nesetkala, protože v danou chvíli byla mimo oddělení, ale synkovi se návštěva klaunů dle jejích slov moc líbila.

Otázka 3: Jak jste se o návštěvách zdravotních klaunů dověděla?

Maminka se doptává na otázku, zda je v otázce myšleno, či o návštěvách věděli ještě před příchodem klaunů na oddělení. Po ujištění, že ano, pak odpovídá, že o návštěvách předem nevěděli a klauni děti překvapili až svým příchodem do pokoje. „Malý mi pak celý nadšený volal, že tady měla klauna a že to bylo moc super.”

O letáčcích nebo jiných informačních materiálech nevím, že by zde v nemocnici byly.

Otázka 4: Jakým způsobem, by bylo podle Vás, nejlepší dostat informace o práci zdravotního klauna? Jaké informace jsou podle Vás podstatné?

Z pohledu maminky by byly asi nejvhodnější letáčky, které by se nacházely přímo na pokoji nebo u vstupu na oddělení, či třeba plakáty na dveřích. U různých komunikačních sítích si myslí, že se na ně člověk má ne vždy čas dostat a pokud dostane, tak málokdy si informace aktivně vyhledává, proto by ona preferovala klasickou formu přehledných letáček.

Za důležité informace by maminka považovala představení profese zdravotního klauna a jaké vykonává aktivity.

Otázka 5: Chtěla byste dostat více informací o zdravotním klaunovi a jaké informace by na něm měly být?

Maminka se chvilku zamýšlí než odpoví a myslí si, že je určitě příjemné vědět alespoň, který den do nemocnice klauni chodí, aby nemusela například pospíchat z práce, protože bude vědět, že u dětí budou klauni a tak děti na chvíli zabaví a rozptýlí.

Informace, které by pro ni byly podstatné jsou, jak už zmínila, den a pokud by to bylo možné, tak i dobu návštěv klaunů. Samozřejmě by tam mohly být zmíněné i další informace, jako kdo to nemocniční klauni jsou a jaké aktivity v nemocnici či mimo ni vykonávají, jak je možné je podpořit atd., protože si myslí, že pokud už se člověk do letáčku podívá, ta ho zajímají i tyto další informace.

Souhrn:

S maminkou se rozhovor vedl dobře, protože byl zřejmý její zájem o práci nemocničních klaunů. Ačkoliv sama se s klauny nesetkala, díky dřívějšímu setkání syna s klauny, byla maminka vcelku informovaná, kdo je nemocniční klaun a jaká je jeho úloha na oddělení. Práci klaunů velmi oceňuje.

7. rozhovor

Na jiném pokoji jsem si povídala opět s maminkou, která zde na oddělení byla hospitalizovaná druhý den se synem, kvůli odstranění krčních mandlí. Maminka s rozhovorem souhlasila.

Otázka 1: Víte, kdo to jsou zdravotní klauni a jaká je jejich úloha na oddělení?

Maminka reaguje slovy: „Budu mluvit tak, jak je vnímám já, protože jsem se ještě s žádnými klauny v nemocnicích nesetkala. Myslím si, že to jsou lidé, kteří mají pomoci dětem ulevit od bolesti a rozveselit je, aby na chvílku zapomněly na jejich trápení.

Otázka 2: Už Vás zdravotní klauni v nemocnici navštívili? Víte, jak často sem na oddělení chodí? Potkali jste zdravotní klauny i mimo toto oddělení?

Jak už maminka uvedla v předchozí otázce, s klauny se ještě nikdy nesetkala ani na oddělení, ani nikde jinde v nemocnici. Jak uvádí nebývají hospitalizováni často, takže je ani v minulosti neměli šanci potkat.

Otázka 3: Jak jste se o návštěvách zdravotních klaunů dověděla?

U této otázky maminka odpovídá, že při příchodu na oddělení si všimla na dveřích cedulky, že sem na oddělení zdravotní klauni chodí, ale žádné další informace už paní nedostala a ani nic víc, ve smyslu pravidelnosti, či dnů návštěv klaunů, neví.

Otázka 4: Jakým způsobem, by bylo podle Vás, nejlepší dostat informace o práci zdravotního klauna?

Nad touto otázkou se maminka zamýšlí a domnívá se, že by pro ni určitě bylo přínosné moci si přečíst z letáčku, který by byl třeba na pokoji na stolečku, kdy klauni do nemocnice chodí a něco více o nich. Dále dodává, že jsou v dnešní době určitě praktické i sociální sítě, které spousta maminek využívá a mohou si tak tyto informace sdílet.

Otázka 5: Jaké informace by na letáčku měly podle Vás být?

Reakce maminky zní: „ Pro mě asi hlavně den a čas, kdy klauni na oddělení přichází a pak také něco o nich samotných, co všechno na odděleních dělají. Pokud mají i více projektů, které dělají určitě by to tam také mohlo být. Takové informace se prostě hodí vědět třeba i do budoucna.”

Souhrn:

Maminka měla podle mého názoru velmi dobrý náhled, kdo to nemocniční klauni jsou, přestože se s nimi ještě nikdy nesetkala a poskytla mi mnoho cenných informací, které by se při informování rodičů v nemocnici o práci zdravotních klaunů, mohly využít.

Atmosféra při rozhovoru byla příjemná a maminka byla velmi ochotná se mnou rozhovor provést.

Oblastní nemocnice B, Dětské oddělení

8. rozhovor

V oblastní nemocnici B jsem se jako první bavila s maminkou, která zde byla se svojí osmiletou dcerkou. Maminka mi sdělila, že zde na oddělení leží již osmý den, ale důvod hospitalizace si přála nechat pro sebe, protože si nemyslí, že by byl pro rozhovor důležitý. Rozhovor jsem s maminkou provedla po jejich návratu z očního vyšetření.

Maminka na mě působila mírně unaveně, ale s rozhovorem souhlasila.

Otázka 1: Víte, kdo to jsou zdravotní klauni a jaká je jejich úloha na oddělení?

Maminka odpovídá kladně, že klaun je někdo, kdo má dítěti přesto, že je nemocné a musí být v nemocnici, udělat radost a odreagovat ho od negativních pocitů spojených s pobytem v nemocnici.

Otázka 2: Už Vás zdravotní klauni v nemocnici navštívili? Víte, jak často sem na oddělení chodí? Potkali jste zdravotní klauny i mimo toto oddělení?

Maminka krátce reaguje, že se s klauny potkaly na chodbě nemocnice, když šly s dcerou na kontrolu. Zde, na lůžkovém oddělení za nimi ještě nebyl a maminka ani nemá informace o tom, kdy by měli klauni na oddělení docházet. Maminka nezaznamenala ani informační žádné letáčky.

Otázka 3: Jakým způsobem, by bylo podle Vás, nejlepší dostat informace o práci zdravotního klauna? (formou letáček, sociální sítě,...)

Maminka se domnívá, že informace v podobě letáček jsou praktické a účelné, ale že by je ocenila mít někde, kde budou více vidět a člověk si jich všimne a kde má více času si je v klidu přečíst. Dodává, že i plakát na nástěnce by byl vhodnou formou informací, či sociální sítě by určitým způsobem mohly také dobře posloužit jako zdroj informací.

Ještě podotýká, že se aktivně po informacích o zdravotních klaunech zde na oddělení ani nesháněla, proto si například nevšimla letáčků umístěných u dveří oddělení.

Otázka 4: Chtěla byste dostat více informací o zdravotním klaunovi a jaké informace by v letáčku měly být?

Reakce maminky je opět stručná a říká, že za důležité informace považuje hlavně den a čas návštěv klaunů.

Souhrn:

Maminka při rozhovoru reagovala převážně jednoduchými odpověďmi a působila na mě poněkud nervózním dojmem. Při otázkách jsem se musela často doptávat a měla jsem pocit, že mamince není rozhovor příliš příjemný. O zdravotních klaunech nicméně základní informace měla, ale nijak nerozváděla, jaké pro ni setkání s nimi bylo.

9. rozhovor

Následující rozhovor jsem prováděla s mladou maminkou, která zde na oddělení pobývala se svou dvouletou dcerkou, která zde byla přijata kvůli pádu a následnému otřesu mozku. Dcerka byla při mé návštěvě veselá a chtěla si hrát s míčem. Na oddělení leží podle maminky čtvrtý den.

Otázka 1: Víte, kdo to jsou zdravotní klauni a jaká je jejich úloha na oddělení?

Maminka odpovídá, že slyší o zdravotních klaunech vůbec poprvé a tak ani neví, co je smyslem jejich práce.

Otázka 2: Už Vás zdravotní klauni v nemocnici navštívili? Víte, jak často sem na oddělení chodí? Potkali jste zdravotní klauny i mimo toto oddělení?

Vzhledem k odpovědi maminky v předchozí otázce jsem usoudila, že ji a dceru na oddělení klauni nenavštívili a nesetkala se s nimi ani mimo oddělení. Tuto domněnku mi maminka potvrdila.

Otázka 3: Jakým způsobem, by bylo podle Vás, nejlepší dostat informace o práci zdravotního klauna? (vysvětluji mamince zjednodušeně, kdo zdravotní klauni jsou a co dělají a proč, říkám jí také o letáčku u dveří)

Při této otázce si je maminka nejistá a zprvu odpovídá, že neví. Po chvilkové odmlce pak odpovídá, že forma letáčku je dobrá, ale měly by být podle ní někde na dobře viditelném místě či někde na nástěnce, aby byly na očích a člověka tak upoutaly. Dále navrhuje, že by se jí i líbilo, kdyby o návštěvách zdravotních klaunů informovaly i sestřičky, v případě, že by byly zaměstnané, mohly by rodiče odkázat právě na přečtení letáčku s podrobnějšími informacemi.

Otázka 4: Jaké informace by měly v letáku ideálně být?

Maminka přemýšlí a odpovídá: „Nevím tedy přesně, jak a kdy návštěvy probíhají ale bylo by dobré moci si přečíst, kdy klauni přijdou a v kolik hodin je můžeme na oddělení potkat. Tím, že je vůbec neznám, tak bych si asi i ráda přečetla, kdo vlastně jsou a co v nemocnicích dělají a třeba také, jestli je možné je nějakým způsobem podpořit.”

Maminka ještě dodává: „Myslím si, že je to super nápad, i když jsem je nikdy nepotkala. Je skvělé, že někdo takový za dětmi přijde do nemocnice a rozveseluje je.”

Souhrn:

Tím, že maminka s dcerkou se s klauny ani tady ani v minulosti nikdy nesetkaly a maminka o nich ode mě slyšela poprvé, nepoužila jsem všechny otázky. Na druhou stranu se mi osobně jevilo pozitivní, že mi názor na informace mohl dát rodič, který o zdravotních klaunech nikdy neslyšel a mohl tak opravdu říci, které informace by byly stěžejní aniž by odpovědi byly skreslené předchozími znalostmi o práci klaunů.

10. rozhovor

Poslední rozhovor byl prováděný s maminkou, která byla v nemocnici se svou sedmiletou dcerou kvůli zlomené pravé ruce. Na oddělení byli krátce, druhým dnem a nemocniční klauny zde nepotkaly. Rozhovor probíhal před propuštěním dcery domů.

Otázka 1: Víte, kdo to jsou zdravotní klauni a jaká je jejich úloha na oddělení?

Maminčina reakce zní, že se s klauny nesetkala, ale tuší, že chodí do nemocnic za dětmi, aby je rozveselovali a děti se tak trochu uvolnili.

Otázka 2: Jak jste se o návštěvách zdravotních klaunů dověděla?

Odpověď maminky je: „O tom, že klauni za dětmi do nemocnic chodí, jsem se dověděla z televize, když jsem zahlédla nějakou reportáž, takže proto vím, že někdo takový existuje. Jinak žádné jiné informace o jejich práci nemám.

Otázka 3: Jakým způsobem, by bylo podle Vás, nejlepší dostat informace o práci zdravotního klauna?

Maminka si myslí, že letáček, by byl vhodný stejně tak i sdílení informací pomocí sociálních sítí, které nyní hodně maminky využívají a většinou už mají dostupný internet i v nemocnicích. Dále přidává, že by klauny mohla více prezentovat i samotná nemocnice, kdyby měla na chodbách plakáty, které by o zdravotních klaunech informovaly.

Otázka 4: Chtěla byste dostat více informací o zdravotním klaunovi a jaké informace by v letáčku měly být?

Maminka odpovídá: „Vzhledem k tomu, že vůbec nevím jak a kdy klauni chodí, zda chodí náhodně v různé dny, či pravidelně, tak bych ocenila, kdyby tam tako informace o intervalu návštěv a jejich době byla. Toto považuju za základ, co by měl letáček obsahovat, dále klidně jejich vlastní představení, aby rodiče měli představu, co od jejich práce očekávat.

Souhrn:

S maminkou se mi vedl rozhovor dobře a byl vidět i její zájem o další informace, které by se o zdravotních klaunech mohla dovědět. Přestože se s klauny maminka nikdy nesetkala, protože jak sama uvádí „nejsou naštěstí často hospitalizováni“ měla povědomí, že klauni nemocnice navštěvují. To, že chodí i do oblastní nemocnice B netušila.

Příloha č. 2: Rozhovor s Kari Jagd - umělecký ředitel organizace ve Finsku (3.5.2018)

1. I have a question about area where do you provide the clown care?

We are mainly in the university hospitals but we are hoping that also others central hospitals will buy our services.

2. Can I ask you what kind of programs do you offer at your organization?

We have this basic program in pairs where we are visiting children at hospital wards or polyclinics. Except this there is in the moment a program in Helsinki hospital, where the clowns are accompanying the children to operating theatre or by some diagnostic methods like magnetic resonance imaging (MRI) or bone injections (i.o. injection). The medical clowns can go into the operating theatre. We provide this program regularly.

We are here like emotional support for child, his parents and staff as well.

In the other cities is this program not provided yet, since there are some discussion because of the high level of hygienic standards.

There is the opportunity also for parents to join their child to surgery in Helsinki university hospital, although it is not usual by each surgery but by many of them.

3. Which hospital wards do the clowns normally visit?

The clowns visit hematology and oncology wards and infusion polyclinics.

4. Are there any researches or studies for getting some informations about the input of medical clowns by hospitalized children?

No, there are no studies in Finland yet. But we got a founding from Ministry of Education and Culture and a research starts in two weeks. They will compare the effect of clown accompanying children and not clown accompanying children by getting i.v. connection. The results will be than after summer. This is the first time when we do some research, but we know it is very important.

5. Do you offer some curses for medical students or nurses students?

Yes, we have every year a short weekend workshop with a medical students in Helsinki. For nurses students are the curses just occasionally if the curses are asked from the school. We do some workshops also for hospital staff but it has to be also asked from hospital. We don't have some regular educational program yet.

6. Do you have a program for geriatric patients?

No, we don't. We are focusing on the children program at the moment, but some of our clowns do this activities themselves.

But we have program for children with psychiatric diseases and we do a regularly visits in three cities Turku, Tampere and Kuopio.

